

BEROEPSBELANGEN

TANDHEELKUNDIGE STATISTICA.

Hoewel niet in die mate als zijn voorganger, is ook 1924 voor oen groei van het aantal practiseerende tandheelkundigen een voorspoedig jaar geweest. Van 554 groeide het corps in dat jaar tot 597, een vermeerdering dus met 43. In het totaal zijn begrepen 46 mondspecialisten, terwijl de 551 tandartsen samengesteld zijn uit 463 mannelijke en 88 vrouwelijke.

De toeloop van geneeskundige zijde naar ons vak resulteerde in een vermeerdering met 8 medici (het vorige jaar 8), waardoor de verhouding tot het totaal van 7 tot 8 % is gestegen. Verrassend is het te constateeren, dat de toename met 34 tandartsen het aantal vrouwelijke collega's slechts met één deed vermeerderen, tegen 17 in het vorige jaar.

TABEL 1. Aangevende het aantal Tandartsen en Mondspecialisten in de verschillende plaatsen, naar de provincies gerangschikt.

PLAATSNAMEN	Aantal inwoners der Gemeente	Aantal Tandheelkundigen	Aantal Tandartsen		Aantal mondspecialisten	Aantal Inwoners per Tandheelkundige	Aantal Tandheelkundigen op het einde van			
			mann	vrl.			1923	1922	1921	1920
NOORD-HOLLAND.	Aalsmeer ..	6701	1	—	—	6701	1	1	1	—(1)
	Alkmaar ..	25819	5(1)	5	—	5164	4(2)	2(2)	2(2)	2(2)
	Amsterdam.	706154	117	94	17	6035	111	100	95	96
	Beverwijk ..	8743	1	1	—	8743	1	1	1	1
	Bloemendaal	11619	2(1)	1	—	5809	2(1)	2(1)	1(1)	1(1)
	Bussum ...	21215	5	5	—	4243	5	5	4	4
	Enkhuizen ..	8436	2	1	1	4218	2	2	2(1)	1(1)
	Haarlem ...	80552	21	18	3	3836	21	20	16	18
	Heemstede ..	14646	1	1	—	14646	1	1	—	—
	Den Helder.	30461	3	2	1	10154	3	3	3	3
	Hilversum..	43306	14	9	3	3093	13	8	7	7
	Hoorn	11632	2(1)	2	—	5816	2(1)	1(1)	2	2
	Laren	5691	1(1)	—	—	5691	1	1	1	1
	Purmerend ..	6334	1	1	—	6334	1	—(1)	—(1)	—(1)
	Schagen ...	3708	2	2	—	1854	2	2	2	1
	Vlieland ...	461	1	—	—	461	—	—	—	—
Weesp	7704	1	1	—	7704	1	1	1	1	
Wormerveer	8392	2	—	2	4196	1	1	—	—	
Zaandam ..	29550	3	2	1	9850	3	3	3	3	

PLAATSNAMEN	Aantal inwoners der Gemeente	Aantal Tandheelkundigen	Aantal Tandartsen		Aantal mond-specialisten	Aantal Inwoners per Tandheelkundige	Aantal Tandheelkundigen op het einde van				
			mann	vrl.			1923	1922	1921	1920	
ZUID-HOLLAND	Alphen a/d Rijn	15643	2	1	1	—	7821	2	2	2	2
	Delft	48311	7	6	1	—	6901	7	6	5	4
	Dordrecht . . .	55108	7	6	1	—	7872	7	7	6	6
	Gorinchem . . .	13862	4	3	1	—	3465	3	2	2	3
	Gouda	27172	4(1)	4	—	—	6793	4(1)	4	4	4
	's-Gravenhage . . .	382581	85	67	6	12	4501	85	78	75	77
	Hellevoetsluis	2934	1	1	—	—	2934	1	1	1	1
	Hillegom	9693	1	1	—	—	9693	1	1	1	1(1)
	Leiden	68163	8	6	1	1	8520	8	8(1)	6(1)	6(1)
	Rotterdam . . .	536838	54	42	6	6	9941	44	37	36	32
	Rijswijk	11096	4	3	1	—	2774	3	3	3	3
	Schiedam	43250	3(1)	3	—	—	14417	2(1)	2(1)	1(1)	1(1)
	Sommelsdijk	3646	1	1	—	—	3646	—	—	—	—
	Vlaardingen . . .	26746	1(1)	1	—	—	26746	1(1)	1(1)	1(1)	1(1)
	Voorburg	9516	3	1	—	2	3172	3	—	—	—
Woerden	7197	1(1)	1	—	—	7197	1(1)	1(1)	1(1)	1(1)	
UTRECHT	Amersfoort . . .	34156	8	5	2	1	4269	9	7	6	6
	Baarn	11475	2	2	—	—	5737	3	2	2	2
	Bilthoven										
	Gem. de Bildt . .	7834	1	1	—	—	7834	1	—	—	—
	Doorn	3450	1	1	—	—	3450	—	—	—	—
	Maarssen	3090	1	1	—	—	3090	1	—	—	—
	Soest	10582	1	1	—	—	5291	—(1)	—(1)	—	—
	Soestdijk . . . }	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Utrecht	148610	29	18	8	3	5124	27	27	26	24
Zeist	19469	6	3	2	1	3245	4	3	3	3	
Veenendaal . . .	7222	1(1)	1	—	—	7222	—(1)	—(1)	—(1)	—(1)	
GELDERLAND	Aalten	10414	1	—	1	—	10414	1	1	1(1)	1(1)
	Apeldoorn	53012	7	6	1	—	7573	7	6	5	4
	Arnhem	74382	14	10	1	3	5313	15	14	14	16
	Culemborg	9303	1(1)	—	1	—	9303	1(1)	1(1)	1(1)	—(1)
	Doetinchem . . .	12750	1	1	—	—	12750	1	—	1	1
	Ede	25008	1(1)	1	—	—	25008	1(1)	—(1)	—(1)	—(1)
	Groenlo	3814	1	1	—	—	3814	1	1	1	1
	Harderwijk	8656	1(1)	1	—	—	8656	1(1)	—(1)	—(2)	—
	Lochem	5607	1	1	—	—	5607	1	1	1	1
	Nijkerk	9239	1	—	1	—	9239	1	1	—	—
	Nijmegen	71514	11	8	2	1	6501	10	10	10	10
Oosterbeek											
Gem. Renkum . .	15369	1(1)	1	—	—	15369	—(1)	—	—	—	

PLAATSNAMEN	Aantal inwoners der Gemeente	Aantal Tandheelkundigen	Aantal Tandartsen		Aantal mond-specialisten	Aantal Inwoners per Tandheelkundige	Aantal Tandheelkundigen op het einde van				
			mann	vrl.			1923	1922	1921	1920	
DRENTE	Assen	17962	2(1)	1	—	1	8981	2(1)	1(1)	1(1)	1
	Hoogeveen	14226	1	1	—	—	14226	1	—	—	—
	Meppel	12061	1	1	—	—	12061	2	2	2	1
NOORD-BRABANT	Bergen op Zoom	19539	4	3	1	—	4885	4	1	1	1
	Breda	30400	7	6	1	—	4343	7	4	3	4
	Eindhoven	55513	4	4	—	—	13878	3	3	2	2
	Helmond	20842	1	1	—	—	20842	1	1	1	—
	's-Hertogenbosch	40998	4	4	—	—	10249	4	3	3	4
	Oosterhout	14394	1	1	—	—	14394	—(1)	—(1)	—(1)	—(1)
	Oss	12246	1(1)	—	1	—	12246	1(1)	1(1)	1(1)	1(1)
	Roosendaal	20398	2	2	—	—	10199	2	1	1	1
Tilburg	67738	6	5	1	—	11290	7	4	4	3	
ZEELAND	Goes	8430	1(2)	1	—	—	8430	1(1)	1	1	1
	Middelburg	19420	2	2	—	—	9710	2	2	2	2
	Oostburg	2650	1(1)	—	1	—	2650	1(1)	1(1)	1(1)	1(1)
	Terneuzen	9995	1(1)	1	—	—	9995	1(1)	1(1)	1(1)	1(1)
	Vlissingen	22440	3	3	—	—	7480	3	3	3	3
Zierikzee	6937	1	1	—	—	6937	1(1)	1(1)	1(1)	1(1)	
LIMBURG	Heerlen	36317	4	4	—	—	9079	3	3	3	3
	Maastricht (en Wijk)	56926	4	4	—	—	14231	3	3	3	3
	Sittard	11592	1	1	—	—	11592	1	1	1	1
	Roermond	16384	2	2	—	—	8192	1	1	1	1
	Venlo	21588	1(1)	1	—	—	21588	1(1)	1(1)	1(1)	1(1)
Het geheele Land 108 Gemeenten.	7.256.455	597	463	88	46	12155	554	488	465	456	

Handwritten text at the top of the page, likely bleed-through from the reverse side. The text is faint and mostly illegible due to fading and the angle of the page. Some words like "The" and "of" are partially visible.

Verklaring:
 1. Het getal in den cirkel geeft het aantal inwoners in duizentallen, het getal achter den plaatsnaam het aantal tandheelkundigen aan.
 2. In de onderstreepte plaatsen is een tandheelkundige gevestigd.
 3. Het aantal tandheelkundigen, dat in die plaatsen „zittagen“ houdt, is tusschen haakjes geplaatst. De namen der plaatsen waar nitsluitend „zittagen“ worden gehouden, zijn cursief gedrukt. Geschiedt dit door een tandheelkundige, dan is achter den naam geen cijfer geplaatst.

--- Provinciegrenzen
 ~~~~~ Waterwegen
 - - - - - Spoorwegen

Aantal tandheekkundigen op het einde van:

1924	1923	1922	1921	1920	1919	1918	1917	1916	1909	1904
597	553	488	465	456	434	416	391	378	262	195

Toename in:

1924	1923	1922	1921	1920	1919	1918	1917	1916
43	65	23	9	22	18	25	13	8 ¹⁾

Een gedetailleerde beschouwing geeft in de eerste plaats voor de vier groote steden de volgende vestigings-getallen:

Amsterdam 117, Rotterdam 54, 's Gravenhage 85 en Utrecht 29. De grootste toename viel ditmaal Rotterdam te beurt met 10, terwijl in Amsterdam het aantal practici met 6 vermeerderde. Den Haag bleef zichzelf gelijk en Utrecht zag zijn aantal nog met 2 groeien. De bekende trek naar de groote stad concentreerde zich het vorige jaar dus voor het grootste deel op Rotterdam. Nog zij gememoreerd, dat het aantal vrouwelijke tandartsen in Amsterdam met 2 verminderde en in den Haag met 3 toenam. Het aantal medici in de tandheekkundige praktijk vermeerderde in Den Haag en Rotterdam beide met 2.

EINDE	1924	Totaal	Mnl.	Vrl.	Medici	1923	1922	1921	1920	1919	1918	1917	1916	1909	1904
Amsterdam ..	117	94	17	6	111	100	95	96	88	95	84	87	60	53	
Den Haag ..	85	67	6	12	85	78	75	77	71	65	60	60	44	30	
Rotterdam ..	54	42	6	6	44	37	37	32	32	32	32	29	28	20	
Utrecht	29	18	8	3	27	27	26	24	22	21	22	21	17	12	

Van de middelgroote steden steeg de tandheekkundige bezetting van Groningen met 2 tot 15, van Nijmegen met 1 tot 11 en van Maastricht en Eindhoven met 1 tot 4. Arnhem en Tilburg gingen elk 1 achteruit tot resp. 14 en 6. De overige bleven stationnair.

Van de gemeenten met 20 tot 50.000 inwoners gingen door vestiging: Leeuwarden, Enschedé, Schiedam, Hilversum, Heerlen, Almelo, Alkmaar en Rheden (Velp) elk met één tandarts vooruit, Amersfoort daarentegen één achteruit. Tabel 4 doet zien dat in totaal deze stedengroep met 7 steeg tot 107 tandheekkundigen.

¹⁾ Vanaf 1904 gemiddeld.

TABEL 2. Aangevende de plaatsen, waar zitdag gehouden wordt en geen tandheelkundige gevestigd is.

PLAATSNAMEN	Aantal Inwoners der Gemeente	Aantal tandheelkundigen	Aantal Tandartsen op het einde van				
			1923	1922	1921	1920	
N.-Holl.	{ Hoofddorp (Gem. Haarlemmermeer)	24666	1	1	—	—	—
	{ Medemblik	3093	1	—	—	—	—
	{ Muiden	2812	1	—	—	—	—
	{ Texel	7281	1	1	1	1	1
	{ IJmuiden (Gem. Velsen)	30071	2	2	2	3	2
{ Zandvoort	7320	1	1	—	—	—	
Zuid-Holland	{ Brielle	3702	1	1	1	1	1
	{ Leerdam	8904	1	1	1	1	1
	{ Lisse	7005	1	1	1	1	1
	{ Maassluis	11030	1	1	1	1	1
	{ Middelharnis	4249	1	1	1	1	1
	{ Monster	8326	1	—	—	—	—
	{ Naaldwijk	9031	1	1	1	1	1
	{ Noordwijk	8546	1	1	1	—	—
{ Oud-Beijerland	6213	1	1	1	1	1	
{ Schoonhoven	4721	2	2	—	—	—	
Utr.	{ Abcoude	3230	1	1	1	1	1
	{ Driebergen	5123	1	—	—	—	—
	{ Vinkeveen	4322	1	—	—	—	—
Gelderland	{ Borculo	4977	1	1	—	—	—
	{ Druten	5558	1	—	—	—	—
	{ Elburg	2865	1	—	—	—	—
	{ Ermelo	13020	1	2	—	—	—
	{ Nunspeet	4924	1	1	—	—	—
	{ Neede	15396	1	—	—	—	—
{ Renkum	15396	1	—	—	—	—	
Ov.	{ Goor	3536	1	1	1	—	—
	{ Oosterwolde (Gem. Ooststellingwerf)	13616	1	1	—	—	—
Friesland	{ Franeker	8123	2	1	—	1	—
	{ Lemmer (Gem. Lemsterland)	7293	1	—	—	—	—
	{ Wolvega (Gem. Weststellingwerf)	19052	1	1	1	1	1
	{ Workum	4229	1	1	1	—	—
	{ Ter Apel (Gem. Vlagtwedde)	13410	1	—	—	—	—
Groningeu	{ Delfzijl	9709	1	—	—	—	—
	{ Leens	4009	1	—	—	—	—
	{ Loppersum	3419	2	—	—	—	—
	{ Musselkanaal (Gem. Onstwedde)	18257	1	—	—	—	—
	{ Schildwolde (Gem. Slochteren)	13402	1	1	—	—	—
	{ Uithuizen	4250	1	1	1	1	—
Dr.	{ Beilen	7014	1	1	—	—	—
	{ Emmen	44383	1	1	1	1	1
	{ Zuidlaren	4101	1	1	—	—	—
N.-Br.	{ Beugen	2192	1	1	—	—	—
	{ Etten	9007	1	1	—	—	—
	{ Oudenbosch	5918	1	1	—	—	—
	{ Steenberghe	9345	1	—	—	—	—
Zeel.	{ Axel	5695	1	1	—	—	—
	{ Hulst	3865	1	1	1	1	1
	{ Tholen	3209	1	1	—	—	—
Lim.	{ Gennep	3340	1	1	1	—	—
	{ Kerkrade	27788	1	1	1	—	—
Totaal 50 Plaatsen			47	42	36		

TABEL 3. Aangevende het aantal inwoners per tandheelkundige in steden met meer dan 100.000 inw., resp. meer dan 50.000 inw.

STEDEN	Aantal inwoners (in duizenden)	Aantal Tandheelkundigen ¹⁾	Aantal inwoners per tandheelkundige	Idem einde 1923
Amsterdam	706.000	117 (111)	6.000	6.300
Rotterdam	537.000	54 (44)	9.900	12.100
's-Gravenhage .	382.000	85 (85)	4.500	4.300
Utrecht	149.000	29 (27)	5.100	5.400
Groningen	95.000	15 (13)	6.300	7.200
Haarlem	80.000	21 (21)	3.800	3.800
Arnhem	74.000	14 (15)	5.300	4.900
Nijmegen	71.000	11 (10)	6.500	7.000
Leiden	68.000	8 (8)	8.500	8.400
Tilburg	67.000	6 (7)	11.300	9.400
Maastricht	56.000	4 (3)	14.200	18.800
Dordrecht	55.000	7 (7)	7.900	7.900
Eindhoven	55.000	4 (3)	13.900	18.100
Apeldoorn	53.000	7 (7)	7.600	7.500

Totaal groote steden: ..... 285 }
 Idem middelgroote steden .. 97 } 382

Idem voorafgaande jaar resp $267 + 94 = 361$

Toename in 1924 resp. .... 18 en 3, totaal 21.

Een beschouwing van de bezetting in verband met het zielen-tal der gemeenten, toont aan, dat in Amsterdam thans op elke 6000 inwoners een tandheelkundige gevestigd is; in den Haag één op 4500, in Rotterdam één op 10.000 en in Utrecht één op 5.000.

Van de middelgroote steden neemt de „dichtheid” van Groningen geleidelijk toe (1 op 6300), komt die van de hoofdstad aardig nabij. Ook Leeuwarden maakt thans een goed figuur met een nog gunstiger verhouding, n.l. 1 op 5700. Van de industriesteden bewegen Eindhoven en Maastricht zich in opgaande richting, evenals Nijmegen, waar thans de verhouding (1 op 6500), die van Leiden, Dordrecht en Apeldoorn overtreft. Haarlem spant nog steeds de kroon met 1 tandheelkundige op 3800

¹⁾ De tusschen haakjes geplaatste getallen hebben betrekking op het voorafgaande jaar.

inwoners, daarin echter overtroffen door Hilversum met 1 op 3100 inw. De derde plaats in deze rij, nog vóór de Hofstad (1 : 4500) neemt Bussum in: 1 op 4200; daarna volgen Amersfoort en Breda (1 : 4300 inw.), waarbij de vergroeiing met de aangrenzende gemeenten voor de laatste feitelijk een te geflatteerd beeld geeft. Amersfoort heeft door het vertrek van een collega thans een geringere dichtheid dan het vorige jaar (1 : 3700).

TABEL 4. Aangevende het aantal tandheelkundigen en inwoners per tandheelkundige in plaatsen met 20 tot 50.000 zielen.

PLAATSSEN	Zielental der Gemeenten	Aantal Tandheelkundigen ¹⁾	Aantal inwoners per tandheelkundige	Idem aan het einde van 1923
Delft	48.300	7 (7)	6.900	6.800
Leeuwarden ¹⁾ .	45.600	8 (7)	5.700	6.400
Enschede	43.800	5 (4)	8.800	10.700
Schiedam ¹⁾ . . .	43.200	3 (2)	14.400	21.100
Hilversum	43.300	14 (13)	3.100	3.300
's-Hertogenbosch	41.000	4 (4)	10.200	10.000
Zwolle	37.800	5 (5)	7.600	7.400
Heerlen	36.300	4 (3)	9.100	11.300
Deventer	33.400	5 (5)	6.700	6.600
Amersfoort	34.100	8 (9)	4.300	3.700
Breda	30.400	7 (7)	4.300	4.400
Den Helder . . .	30.400	3 (3)	10.100	9.800
Zaandam	29.500	3 (3)	9.800	9.700
Hengelo	27.800	2 (2)	13.900	13.800
Gouda ¹⁾	27.100	4 (4)	6.800	6.700
Vlaardingen ¹⁾ .	26.700	1 (1)	26.700	26.500
Almelo	26.000	3 (2)	8.700	12.700
Alkmaar ¹⁾	25.800	5 (4)	5.200	6.400
Ede ¹⁾	25.000	1 (1)	25.000	24.200
Vlissingen	22.400	3 (3)	7.500	7.500
Venlo ¹⁾	21.500	1 (1)	21.600	21.500
Rheden	21.800	2 (1)	10.900	21.300
Kampen	20.200	1 (1)	20.200	20.600
Bussum	21.200	5 (5)	4.200	4.200
Helmond	20.800	1 (1)	20.800	20.200
Roosendaal	20.400	2 (2)	10.200	10.100
Totaal		107 (100)	Toename:	7.

¹⁾ De zittinghoudende tandheelkundige is buiten beschouwing gelaten.

N.B. Het tusschen haakjes geplaatst getal in kolom 3 geeft weer het aantal gevestigde tandheelkundige aan het eind van het voorafgaande jaar.

Frappant is nog de verhouding in de allernaaste omgeving van den Haag, waar in Rijswijk 1 tandarts op 2800 en in Voorburg één tandheekkundige op 3200 inwoners gevestigd is, recordcijfers voorwaar, met het oog op de topografische situatie.

Onderwerpen we thans tabel 5 aan een nadere bestudeering, dan blijken gevestigd te zijn in de provincie Noord-Holland 185, Zuid-Holland 186, Utrecht 51, Gelderland 54, Overijssel 23, Friesland 18, Groningen 25, Drente 4, Noord-Brabant 30, Zeeland 9 en Limburg 12 tandheekkundigen te practiseeren. De toename bedraagt voor N. Holland 10, Z. Holland 14, Utrecht 6, (Gelderland 2, Overijssel 2, Friesland 5, Groningen 2 en Limburg 3. Noord Brabant en Zeeland bleven stationnair, (de laatste reeds sinds eenige jaren), terwijl Drente zijn bescheiden aantal practici nog met één zag verminderen.

TABEL 5. *Aangevende het Zielental en de tandheekkundige bezetting der Provincies en het Rijk.*

PROVINCIE	Aantal inwoners	Aantal tandheekkundigen	Aantal plaatsen van vestiging ¹⁾	Aantal plaatsen met zitdag ¹⁾	Aantal inwoners per tandheekkundige
Noord-Holland .	1.372.039	185 (175)	19 (18)	6 (4)	7.416 (7.727)
Zuid-Holland . . .	1.774.354	186 (172)	16 (16)	10 (11)	9.002 (10.166)
Utrecht	361.834	51 (45)	9 (6)	3 (2)	7.095 (7.924)
Gelderland	771.279	54 (52)	18 (17)	7 (6)	14.099 (14.617)
Overijssel	463.830	23 (21)	7 (7)	1 (1)	20.166 (21.767)
Friesland	404.700	18 (13)	8 (5)	5 (6)	22.482 (30.679)
Groningen	386.423	25 (23)	8 (8)	6 (4)	15.457 (16.557)
Drenthe	221.672	4 (5)	3 (3)	3 (2)	55.335 (43.691)
Noord-Brabant .	775.770	30 (30)	9 (8)	4 (5)	25.859 (25.450)
Zeeland	259,089	9 (9)	6 (6)	3 (3)	28.787 (28.377)
Limburg	465.465	12 (9)	5 (5)	2 (3)	38.789 (50.968)
Het geheele land	7.256.455	597 (554)	108 (99)	50 (47)	12.155 (12.909)

Ten aanzien van de dichtheid staat thans Utrecht bovenaan met 1 tandheekkundige op 7100 inwoners, dan volgen Noord-Holland 1 : 7400 en Zuid-Holland 1 : 9000. Met een belangrijk interval komen dan Gelderland, 1 : 14.000 en Groningen 1 : 15.500; daarna Overijssel 1 : 20.200, Friesland 1 : 22.500, Noord-Brabant 1 : 25.900 en Zeeland 1 : 28.800. Ten slotte

¹⁾ De tusschen haakjes vermelde getallen zijn van het voorafgaande jaar.

onder aan de lijst Limburg met 1 : 38.800, niettemin aanmerkelijk vooruitgaande en Drente, de eenige provincie, die een achteruitgang te boeken heeft 1 : 55.300. Het landsgemiddelde bedraagt thans 1 tandheekkundige op 12.155 inwoners, tegen het vorige jaar 1 : 12.900, een vooruitgang, die reeds door de stijging van het totaal aantal tandheekkundigen kon worden verwacht.

Het totaal aantal gemeenten van vestiging ondervond ook de gunstige gevolgen daarvan in den vorm van een uitbreiding met 9 tot 108 plaatsen met vaste tandheekkundige hulp. Hiervan profiteerden in het bijzonder Friesland en Utrecht met elk 3, terwijl ook Gelderland en Noord-Brabant een nieuwe gemeente, waar zich een tandarts vestigde, rijker werden. De overige ondergingen in hun totaal geen wijziging. Het aantal plaatsen met periodieke hulp werd eveneens iets grooter n.l. 50 tegen 47 in het jaar te voren. Tezamen is dus tandheekkundige hulp te verkrijgen in 158 gemeenten, of in 1 op elke 7 gemeenten des lands. Tandheekkundigen vindt men thans gevestigd in 1 van elke 10 gemeenten, (het vorige jaar 1 : 11). In de volgende gemeenten, die voorheen slechts periodieke hulp bezaten, vestigden zich in den loop van het jaar een of meer tandheekkundigen n.l. Sommelsdijk, Soest, Doorn, Oosterbeek, Dokkum, Harlingen, Heeg en Oosterhout.

Het Vereenigingsleven. De Maatschappij tot bevordering der Tandheekkunde telde aan het einde van 1924 blijkens het Jaarboekje 394 leden, waarvan 2 niet-practiseerend. Van de gevestigde mondartsen zijn 4 lid van de Mij. Van het totaal aantal practiseerende tandheekkundigen is derhalve 65.7 % lid der Mij.; van het totaal aantal tandartsen 70 %.

AFDEELING	AANTAL		Percentage dat lid is der Mij.	Idem 1923	Idem 1922
	Leden	Gevestigden ¹⁾			
Amsterdam	94 (93)	117 (111)	80 %	84 %	80 %
Noord-Holland . . .	47 ¹⁾ (45)	68 (64)	70 %	70 %	73 %
Zuid-Holland	91 (84)	186 (172)	49 %	43 %	50 %
Utrecht	39 ¹⁾ (30)	51 (45)	76 %	67 %	68 %
Gelderland	32 (32)	54 (52)	60 %	61 %	63 %
Overijssel	20 (21)	23 (21)	87 %	100 %	95 %
Zuid-Nederland . . .	42 (37)	51 (48)	82 %	77 %	76 %
Noord-Nederland . .	27 (30)	47 (41)	57 %	73 %	86 %
Het geheele land . .	392(377)	597 (554)	65.7 % ^{b)}	68 %	68.2 %

¹⁾ Onder aftrek van 1 niet-practiseerend lid.
N.B. De tusschen haakjes geplaatste getallen hebben betrekking op het voorafgaande jaar.

De groei van het ledental was het grootst in de Afdeling Utrecht n. l. 9, daarop volgen de afdelingen Zuid-Holland met 7, Zuid-Nederland met 5, Noord-Holland met 2 en Amsterdam met 1; Gelderland bleef onveranderd, terwijl de afdelingen Noord-Nederland met 3 leden en Overijsel met 1 lid achteruit gingen. In totaal nam het ledental met 15 toe.

Percentsgewijs valt sterke achteruitgang in tandheelkundigen gemeenschapszin waar te nemen in de afdeling Noord-Nederland. Ook de afdeling Amsterdam bleef bij de verhouding van het vorige jaar ten achter. Noord-Holland bleef ongewijzigd, terwijl Utrecht, Zuid-Holland en Zuid-Nederland hun ledental tot een hooger percentage zagen opklimmen. Tenslotte bleef de Maatschappij in haar geheel bij den groei van het corps iets achter.

De Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen telde 194 leden of wel 35 % van het aantal tandartsen.

Het Ned. Tandheelkundig Genootschap omvat 67 practiseerende leden of 11 % van het totaal aantal tandheelkundigen.

B.

N.B. Volledigheidshalve worde gewezen op het voorkomen van onjuistheden in de „Adreslijst” van het Tandheelkundig-Jaarboekje. Onvolledig zijn o.a. de opgave voor Hilversum, Laren, Nijmegen, Schiedam en Zeist, terwijl in Den Haag, Rotterdam en Utrecht zich tijdens het verschijnen wijzigingen hebben voorgedaan, waarmede rekening is gehouden.

UIT DE TWEDE KAMER

Wij meenden goed te doen hieronder het volledig verslag te publiceeren van de handelingen der Tweede Kamer over het bekende wetsontwerp, teneinde een en ander aan de vergetelheid te ontrukken en den aanhangers van het Parlementaire Stelsel eenige oogenblikken van overpeinzing te verschaffen. Red.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 24 Juni 1876, Staatsblad no. 117, houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst en van de uitoefening dier kunst, zooals deze wet laatstelijk is gewijzigd (153).

De heer E b e l s, lid van de Commissie van Rapporteurs, brengt het volgende verslag uit:

In handen der Commissie van Rapporteurs zijn gesteld de navolgende adressen:

van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, te Amsterdam, dat zij met groote verbazing heeft kennis genomen van het ingediende wetsontwerp en meent met klem er tegen te moeten opkomen, wijl: 1. vóór 1913 technikers nimmer bevoegd waren tot eenige praktijkuitoefening; 2. een overgangsbepaling in 1913 bewust is achterwege gelaten; 3. het den technikers onmogelijk zal zijn om zich te beperken tot de hun toegedachte bevoegdheid, op grond waarvan zij om deze en nog andere redenen verzoekt het wetsvoorstel te verwerpen;

van de Nederlandsche Tandtechnische Vereeniging, te Amsterdam, verzoekende eenige in het adres genoemde wijzigingen, in het bijzonder deze, dat de overgangsbepaling moet gelden voor alle tandtechnici, die vóór 9 Februari 1920 werkzaam waren, in het wetsontwerp aan te brengen;

van het bestuur der Vereeniging van zelfstandig gevestigde tandtechnici in Nederland, te Haarlem, bestrijdende het aangevoerde in

het adres der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en verzoekende het wetsontwerp met den meest mogelijken spoed aan te nemen;

van het hoofdbestuur der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der geneeskunde, betoogende, dat het wetsontwerp in beginsel stunt op een onjuiste grondstelling en dat het — wordt het aangenomen — ernstige gevolgen zal hebben, weshalve het de aanneming meent te moeten ontraden;

ten tweeden male van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, leedwezen te kennen gevende, dat de Minister in de Memorie van Antwoord zijn oorspronkelijke opvatting handhaaft, en op de reeds aangevoerde gronden nogmaals verzoekende het wetsontwerp, ook in zijn gewijzigden vorm, te verwerpen;

ten tweede male van de Nederlandsche Tandtechnische Vereeniging, met leedwezen constateerende, dat de Minister in de Memorie van Antwoord de opvatting handhaaft, slechts aan een klein gedeelte der tandtechnici bepaalde tandtechnische handelingen toe te staan, welke opvatting voor het overgrootste deel hunner een grove onbillijkheid inhoudt;

ten tweeden male van het bestuur der Vereeniging van zelfstandig gevestigde tandtechnici in Nederland, ter bestrijding van het voorlaatst genoemde adres.

Uw commissie heeft de eer, voor te stellen, deze adressen neder te leggen ter griffie, ter inzage van de leden.

De Kamer vereenigt zich met de voorgestelde conclusie.

De Voorzitter: Dit ontwerp van wet bevat slechts een Eenig artikel, waarom het mij voorkomt, dat het het gemakkelijkst zal zijn, wanneer bij de algemeene beschouwingen tevens het artikel in behandeling wordt genomen.

Ik stel voor, daartoe te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Op het Eenig artikel is een amendement voorgesteld, zoodat in de eerste plaats aan de orde is de beraadslaging over dit amendement. Het ligt voor de hand, dat degene, die dit amendement zal verdedigen, zoowel over het artikel in het algemeen als in het bijzonder zal kunnen spreken.

Ik zou den Minister vooraf echter een vraag willen doen. In de Nota van Wijziging (Stuk no. 3) wordt een nieuwe lezing aangegeven van het eerste lid van het Eenig artikel. Ik meen echter begrepen

te hebben, dat de Minister het eerste gedeelte van het eerste lid behouden wil en dat hij wijzigen wil het tweede gedeelte van het eerste lid, aanvangende met de woorden: „Zij, die”. Gaarne zou ik van den Minister willen vernemen of deze mijn opvatting juist is.

De heer Aalberse, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Het is de bedoeling geweest, dat de eerste vijf regels aanhef zouden zijn en het eigenlijk artikel zou beginnen bij de woorden: „Zij, die”. In dien zin is gesproken van het eerste lid.

De Voorzitter: Dan zal de wijziging dienovereenkomstig worden aangebracht.

Beraadslaging over het Eenig artikel, luidende:

Aan artikel 10 der wet van 24 Juni 1876, Staatsblad no. 117, houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst en van de uitoefening dier kunst, zooals deze wet laatstelijk is gewijzigd, wordt een lid toegevoegd, luidende:

Zij, die vóór 10 Juni 1913 de volledige tandprothese als beroep toepasten zonder de bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst te hebben verkregen en een opleiding hebben genoten, die naar het oordeel van Onzen met de uitvoering van deze wet belasten Minister waarborgt, dat zij bekwaam zijn voor de toepassing der volledige tandprothese, zijn en blijven bevoegd tot die toepassing.

Zij zenden binnen een door Ons te bepalen termijn het bewijs van hun vestiging hier te lande vóór 10 Juni 1913 ter viseering aan den met het toezicht op de handhaving van de wettelijke bepalingen betreffende besmettelijke ziekten belasten inspecteur, onder bijvoeging van zoodanige bescheiden, waaruit blijkt, dat zij vóór 10 Juni 1913 de volledige tandprothese als beroep toepasten. Zij leggen daarbij over het bewijs hunner opleiding. Weigert de inspecteur de viseering, dan is er binnen veertien dagen beroep op Onzen Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid. Onze voornoemde Minister beslist binnen dertig dagen. Zij, die op een door Ons te bepalen dag niet in het bezit zijn van een door den inspecteur gevisceerd bewijs van vestiging, zijn van dien dag af niet bevoegd tot toepassing van de volledige tandprothese.

waarop is voorgesteld een amendement door mevrouw de Vries—Bruins en de heeren van der Waerden, Vliegen, Wijkamp, Kleerekoper, van Zadelhoff, IJzerman, J. ter Laan, Hiemstra en K. ter Laan (Stuk no. 5), strekkende om het Eenig artikel te lezen als volgt:

Aan artikel 10 der wet van 24 Juni 1876, Staatsblad no. 117,

houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst en van de uitoefening dier kunst, zooals deze wet laatstelijk is gewijzigd, wordt een lid toegevoegd, luidende:

Zij, die vóór 10 Juni 1913 de tandprothese zelfstandig toepasten zonder de bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst te hebben verkregen, en naar het oordeel van Onzen met de uitvoering van deze wet belasten Minister bekwaam zijn voor de uitoefening der tandheelkunst, zijn bevoegd tot die uitoefening.

Onze voornoemde Minister beslist niet dan na het advies te hebben ingewonnen van een commissie, bestaande uit twee geneeskundigen en twee tandartsen, welke een onderzoek instellen naar de bekwaamheid van de belanghebbenden.

Zij, die een verklaring van Onzen Minister, dat zij bevoegd zijn tot de uitoefening der tandheelkunst, verlangen, wenden zich binnen drie maanden na het in werking treden van deze wet schriftelijk tot dien Minister onder bijvoeging van bescheiden, waaruit blijkt, dat zij vóór 10 Juni 1913 de tandprothese zelfstandig toepasten. Zij worden binnen zes maanden na het in werking treden van deze wet in de gelegenheid gesteld zich te onderwerpen aan het onderzoek, bedoeld in het vorige lid.

Wij behouden Ons voor, nadere voorschriften voor dat onderzoek te geven.

Zij, die in het bezit zijn van een verklaring, als bedoeld in het vorige lid, doen deze viseeren door den inspecteur, bedoeld in art. 8.

Het bepaalde in het tweede, derde en vierde lid van dat artikel is van toepassing.

Mevrouw de Vries—Bruins: Mijnheer de Voorzitter! Het wetsontwerp, dat we in behandeling gaan nemen, is een heel ander als dat wat oorspronkelijk bij de Kamer was ingediend. De Memorie van Antwoord heeft het een volledige gedaanteverwisseling laten ondergaan. Beide, zoowel het eerste als het tweede ontwerp, hebben voor mij in de uitvoering ernstige bezwaren, ofschoon de bedoeling, die aan het laatste ten grondslag ligt, tot op zekere hoogte is te waardeeren.

Het wetsontwerp heeft de pretentie een overgangsbepaling te bevatten voor de wet van 24 Juni 1876, houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging van de afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst, zooals die is gewijzigd in 1913, waarvan dan moet worden aangenomen, dat bij die wijziging van 1913 min of meer vergeten zou zijn, om aan de tandtechnici van vóór 10 Juni van dat jaar de bevoegdheid te laten houden, zelfstandig de tandprothese uit te oefenen.

Om te beginnen lijkt me dit uitgangspunt niet juist, want in het Voorloopig Verslag van de wet van 1913 vind ik het volgende:

„Eenige andere leden bepleitten een wetsbepaling welke de practijk tegengaat, dat tandtechnici zelfstandig tandheeskundige hulp verleenēn.”

En in de Memorie van Antwoord van die zelfde wet staat:

„Tandtechnici, die zelfstandig tandheeskundige hulp verleenēn, zullen wel steeds vervolgd kunnen worden op grond van art. 9 van de wet van 24 Juni 1876, S. 117 (luidende: „overtreding van art. 8 wordt gestraft met een boete van 50 c. tot 100 gld.”).

De ondergeteekende betwijfelt, of daarnaast aan een andere strafbepaling behoefte bestaat.”

Waar de ondergeteekende was de tegenwoordige Minister van Justitie, Heemskerk, ben ik in goed gezelschap, als ik mij daarbij aansluit.

Minister Heemskerk was dus in 1913 overtuigd, dat de tandtechnici de bevoegdheid misten om zelfstandig de tandprothese toe te passen, want daaraan is onvoorwaardelijk het verleenēn van tandheeskundige hulp verbonden.

Over die quaesties is vóór en na dien tijd, en vooral ook in de laatste maanden, veel gesproken en geschreven. Ik ga daar voorloopig niet op in, omdat ik dat voor de toelichting van mijn amendement niet noodig acht.

•Ik meen, dat het tot de eigenlijke zaak, waarom het hier gaat, weinig af doet. De beide organisaties van tandtechnici, die we in ons land hebben, staan min of meer op dat zelfde standpunt. 30 October 1924 schreef de heer M. van Kollem, voorzitter van de Vereeniging van zelfstandig gevestigde tandtechnici in de Nieuwe Rotterdamse Courant het volgende:

„Ik heb het reeds vroeger in verschillende artikelen gevraagd, laat toch alle franje, alle phrases weg. Het gaat hier niet om een bevoegdheid, die vroeger wel of niet bestond. Het gaat er om, menschen, die lange jaren hun brood verdienen in hun vak, waarin zij doorkneed zijn, de broodwinning niet te ontnemen.”

Het hoofdbestuur van de tweede vereeniging, de Nederlandsche Tandtechnische Vereeniging, schreef in een toelichting tot een wetsvoorstel, dat het in 1920 heeft aangeboden, aan den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen:

„Wij wenschen er op te wijzen, dat ons beroep geen wettig erkend beroep is, hoewel vroeger de tandtechniker ongestoord

zijn beroep uitoefende; door de uitspraak van den Hoogen Raad kan dat nu niet meer. Met behulp van dokter of tandarts gebeurt het nog; een toestand die door ons verkeerd geacht wordt."

Deze beide uitspraken geven voldoende aan, dat het den heeren, over wiens belangen wij hier praten, meer gaat om de knikkers dan om het recht van het spel.

Ik zal mij daar dan ook verder toe bepalen en stel om te beginnen de volgende vraag: Is het juist, om aan een kleine groep tandtechnici, die jarenlang bewijzen hebben gegeven van bekwaamheid, de bevoegdheid te geven om zelfstandig de tandprothese, ja zelfs de volledige tandprothese toe te passen?

De Minister heeft in de Memorie van Antwoord die vraag bevestigend beantwoord en vraagt nu de Kamer hem daarbij te volgen, en zou verder die bevoegdheid willen geven alleen aan hen, die hun feitelijke bevoegdheid kunnen aannemelijk maken, door bewijzen van opleiding ten genoegen van den ondergeteekende (d. i. de Minister).

Dat komt dus hierop neer, dat op het Ministerie van Arbeid, waarschijnlijk door leeken uitgemaakt zal worden, welke tandtechnici verder hun tandheelkundige praktijk zullen mogen blijven uitoefenen.

Ik heb in principe bezwaar tegen het bevestigend beantwoorden van de beide vragen, vooreerst omdat de toepassing van de volledige tandprothese m. i. alleen behoort bij de tandartsen. Nu is de vraag, wat men onder volledige tandprothese verstaat. De Minister heeft in het oorspronkelijk wetsontwerp wel te kennen gegeven, wat onder beperkte tandprothese moet worden verstaan, maar nu er sprake is van het toekennen van de bevoegdheid tot het toepassen van de volledige tandprothese, is het gewenscht, dat daarvan een definitie wordt gegeven, opdat de Kamerleden weten, wat zij daaronder hebben te verstaan. Zijn wij het daarover niet eens, dan weten wij niet, waarover wij vandaag onze stem uitbrengen.

Ik zal probeeren een korte uiteenzetting te geven van hetgeen naar mijn meening onder volledige tandprothese moet worden verstaan. In de eerste plaats dient daaronder te worden begrepen het stellen der indicatie, d. i. het beantwoorden van de vraag, of een patiënt een behandeling moet ondergaan en, zoo ja, welke.

Laten wij aannemen, dat zich aanmeldt een patiënt met een zieke kies, waarvan uitgemaakt moet worden of deze nog kan worden behouden, b. v. door plombeeren. Ik zou zeggen, dat het uitmaken van die quaestie behoort bij den tandarts, want de tandtechnicus mag niet plombeeren.

Dan kan de vraag zich voordoen, of er een nieuwe kroon zal moeten worden geplaatst. Daarvoor zal als regel eerst een wortelbehandeling moeten plaats hebben en dat laatste zal al weer door een tandarts moeten geschieden. Een kroon zetten op een zieken wortel kan gevaar opleveren, vandaar dat hier de tandtechnicus ook al weer niet op zijn plaats is.

Een derde vraag, die zich voor kan doen, is deze, of een patiënt in aanmerking komt voor een gebit. Dan kan het voorkomen, dat er een patiënt komt, die niets meer van zijn oorspronkelijk gebit over heeft, maar als regel zullen zich toch wel patiënten aanmelden, die nog eenige kiezen en tanden of wortels hebben, en dan kan er geen nieuw gebit geplaatst worden of die tanden moeten eerst worden getrokken, en nu vraag ik den Minister, of hij ook niet van meening is, dat dan een technicus die tanden niet mag verwijderen. Ik zou mij daaraan liever niet toevertrouwen en de Minister zeker ook niet, maar wanner hij het ontwerp wil verdedigen, moet hij toch verdedigen, dat die tanden mogen worden verwijderd door den technicus.

Een andere vraag is, of een patiënt geschikt is voor het dragen van een gebit; er kunnen gevallen voorkomen, waarin dit is verboden in verband met afwijkingen aan slijmvlies, tandvleesch of kaak.

Zoo zouden wij meer vragen kunnen stellen, maar het is eenvoudiger den Minister te vragen, wat volgens zijn meening door den tandtechnicus niet mag worden gedaan. De bevoegdheid is eigenlijk zoo uitgebreid, dat de tandtechnicus in de praktijk bijna alles zal doen wat een tandarts doet.

Is eenmaal de indicatie gesteld, dan komt het nemen van den afdruk van den mond en het buigen van de massa. Hierbij is minder gevaar te duchten, maar ik zou toch zelfs dat niet willen overlaten aan den technicus.

Ten slotte krijgt men dan het maken van het gebit naar het model, en dat is nu werk voor den tandtechnicus, werk, dat als regel ook door den technicus het beste zal worden gedaan. Maar dat moet dan geschieden in het laboratorium; dit is echt laboratoriumwerk, en daartoe moet de tandtechnicus zich m.i. bepalen. Dan krijgen wij een goede en juiste werkverdeling, waarbij de patiënten als regel het meeste gebaat zullen zijn. De tandarts moet dus de indicatie stellen, zieke tanden en kiezen behandelen of verwijderen, afdrukken van de kaak nemen, terwijl de technicus het gebit maakt.

Hadden zich nu in ons land geen bijzondere verhoudingen ontwikkeld, dan zou de zaak voor mij heel eenvoudig wezen en zou ik kunnen volstaan, met tegen het wetsontwerp te stemmen, omdat ik van oordeel ben, dat de wet van 1878 niet de bedoelde bevoegdheid heeft vastgelegd. Maar die bijzondere verhoudingen zijn er wel degelijk.

Vóór zoowel als na de wetswijziging van 1913 heeft de justitie de tandtechnici vrijwel ongemoeid gelaten en hebben velen van hen in meerdere of mindere mate, naast het maken van gebitten, de tandheekkunde uitgeoefend en onder deze personen bevindt zich een kleine groep, die door hun vóóropleiding en ervaring inderdaad goede krachten zijn, die misschien voor sommige tandartsen niet onder hoeven te doen.

Ik meen nu, dat deze groep geholpen moet worden, maar dan op een betere manier dan met het voorstel van den Minister het

geval is, door ze de gelegenheid te geven de volledige bevoegdheid van tandarts te verkrijgen.

Doet men dat, dan is het heele vraagstuk van de tandtechnici in ons land opgelost; kunnen geen nieuwe onrechtmatige verhoudingen ontstaan en doet men den bedoelden personen volkomen recht.

Er zullen dan in het vervolg in ons land alleen tandartsen zijn, die direct de patiënten zullen mogen behandelen.

Er rest nu nog de vraag, of het inderdaad voor de patiënten van belang is, dat de tandtechnici gebracht worden op de plaats, waar ze volgens mij hooren, n.l. in het laboratorium. Er zijn personen, die van oordeel zijn, dat velen de goedkoopere hulp der tandtechnici niet kunnen missen, m.a.w., dat de tarieven der tandartsen zóó hoog zijn, dat de on- en minvermogenen deze volgens mij minderwaardige hulp niet kunnen betalen.

Ik geloof, dat er inderdaad een tijd geweest is, laat ik zeggen ongeveer 10 jaar geleden, toen er nog een groot tekort was aan tandartsen, dat deze verzorging zeer kostbaar was, en als regel is dat in de groote steden als den Haag, Amsterdam en Rotterdam feitelijk nog het geval.

Daarvoor moeten we echter een betere oplossing zoeken dan het protegeeren van minderwaardige krachten, die in veel gevallen een gevaar opleveren voor de patiënten en bovendien veel te weinig kunnen gaan in de richting van het behoud van het natuurlijke gebit. Zij zijn noodgedwongen aangewezen op trekken van tanden en kiezen en het maken van kunstgebitten.

Ik meen daarom, dat op een andere wijze de verbetering gezocht moet worden. Om te beginnen door uitbreiding van het aantal tandartsen en misschien nog meer door het bevorderen van het beschikbaar stellen van tandheelkundige hulp bij de ziekenfondsen en door het oprichting van tandheelkundige poliklieken.

Gelukkig gaat het langzamerhand dien kant ook uit.

Er zijn nu al verschillende ziekenfondsen (van de Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst), o.a. in Groningen, Assen, Arnhem en Breda, waar tegen betaling van 1 of 2 cent per persoon van het gezin per week recht verkregen wordt op alle tandheelkundige behandeling. Bijna alle leden van de Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunst hebben zich bereid verklaard hieraan mee te doen en ik ben overtuigd, dat hierin de oplossing moet worden gezocht, naast de verleening van tandheelkundige hulp van gemeentewege voor de onvermogenen en op de scholen.

Op die manier krijgt men zooveel mogelijk deskundige hulp voor ieder, die daaraan behoefte heeft.

Wij mogen in geen geval meewerken aan een toestand, waarbij de minderwaardige hulp zal zijn voor de minst draagkrachtigen, terwijl de meergegoeden zich zullen kunnen voorzien van de hulp van de wetenschappelijk gevormde tandartsen, die — zacht gezegd — toch ongetwijfeld een beteren waarborg geven voor deskundige behandeling.

Ik voor mij zal er daarom graag toe meewerken, de tandtechnici te brengen in het laboratorium, waar ze bij voldoende bekwaamheid een behoorlijk bestaan kunnen vinden, terwijl ze daar door hun routine en vaardigheid den patiënten uitstekende diensten kunnen bewijzen.

Nu nog een enkel woord tot nadere toelichting van mijn amendement.

De algemeene strekking er van zal, na hetgeen ik gezegd heb, duidelijk zijn.

De Minister zal de gelegenheid krijgen om aan een kleine groep van bewkame technici de volledige bevoegdheid tot uitoefening van de tandheelkunde toe te kennen, op advies van een deskundige commissie, bestaande uit 2 medici en 2 tandartsen. Wij mogen zeker aannemen — en ik hoop, dat de Minister het zal toezeggen, dat de Minister dat advies steeds zal opvolgen. Acht deze commissie de theoretische en praktische kennis van deze personen voldoende, dan zullen ze dus in alle opzichten gelijkstaan met de andere tandartsen.

Op deze manier zal de volksgezondheid in geen enkel opicht worden geschaad en aan den ongewenschten toestand, ontstaan door het niet tijdig ingrijpen van de justitie, waarbij onbevoegde, maar voldoende deskundige personen de tandheelkundige praktijk uitoefenen, zal een einde zijn gekomen.

Ik meen, dat mijn amendement daarvoor een betere oplossing geeft dan het wetsontwerp, en ik beveel de aanneming daarvan dus bij de Kamer aan.

Ik wensch daarin nog een kleine wijziging aan te brengen, Mijnheer de Voorzitter, die ik op uw bureau deponeer.

De Voorzitter: Mevrouw de Vries—Bruins wijzigt, mede namens haar medevoorstellen, het amendement aldus, dat in het begin van de voorlaatste alinea, waar nu staat: „Zij, die in het bezit zijn van een verklaring”, gelezen wordt: „Zij, die een verklaring bekomen,”.

Het amendement is door tien leden onderteekend en maakt derhalve mede een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer B o o n: Mijnheer de Voorzitter! De Minister is aanvaankelijk gekomen met een wetsontwerp om de beperkte tandprothese toe te staan aan een aantal zelfstandig gevestigde tandtechnici, maar daarna heeft Minister een andere oplossing gezocht, om te gemoet te komen aan de bezwaren, die gerezen waren ten aanzien van de volksgezondheid en om tevens anderzijds toch de billijkheid te betrachten door aan een beperkte groep tandtechnici bevoegdheid te geven tot uitoefening van de volledige tandprothese, mits zij ten genoegen van den Minister bewijzen, dat zij een voldoende opleiding hebben genoten en hun praktijk behoorlijk hebben uitgeoefend. Dat laatste is natuurlijk een rem om verkeerde elementen te kunnen weren.

Tegen beide voorstellen zijn stormen opgegaan. Wij hebben adressen gekregen — ons dossier is er vol van — alsof de Tariefwet aan de orde was.

Toen de beperkte tandprothese werd voorgesteld was het bezwaar, dat dit steeds ontdoken zou worden en de prothese wel volledig zou worden toegepast, maar toen de Minister in zijn tweede ontwerp met de volledige tandprothese kwam, werd er gezegd: nu gaat gij veel te ver! Er was rumor in casa, alsof de volksgezondheid in Nederland in gevaar werd gebracht, alsof hier duizenden menschen een nieuwe bevoegdheid zouden krijgen, terwijl het in totaal gaat om 10, 15, maximaal 20 menschen. Bovendien heeft de Minister dan nog de bevoegdheid om te zeggen: uw opleiding is onvoldoende geweest, gij krijgt de bevoegdheid niet, zoodat het aantal nog geringer zal worden.

Hoe is nu de situatie? De vraag is: viel vóór 1913 de beperkte tandprothese onder de uitoefening van de tandheekkunde? In 1913 is zij onder de exameneischen opgenomen en nu is er verschil van meening: waren de tandtechnici ook vóór 1913 onbevoegd of werden zij onbevoegd door de wijziging van 1913? M.i. is het laatste het geval, maar het doet er voor mij zeer weinig toe. In de praktijk werd aangenomen, dat zij wel bevoegd waren. Er is naarstig gezocht in de jurisprudentie naar vonnissen of arresten op dit punt, en men heeft alleen gevonden een arrest van den Hoogen Raad van 1876, dat echter met de beperkte tandprothese niets te maken heeft, en een vonnis van de rechtbank van 's Hertogenbosch, dat alleen ging over het afknippen en vijlen van tanden, maar zelfs daaromtrent is er geen uitspraak van den Hoogen Raad uitgelokt.

Nu heeft mevrouw de Vries—Bruins gezegd: die technici moesten weten, dat zij onbevoegd waren, want de Minister heeft in de Memorie van Toelichting bij de wetwijziging van 1913 geschreven: „voordien moge theoretisch het toepassen der beperkte tandprothese onder uitoefenen der tandheekkunde hebben gehoord”, maar daar stel ik tegenover, dat onder theoretisch slechts medisch-theoretisch moest worden verstaan, aangezien de Minister door het kiezen van den term: „zijn en blijven bevoegd” buiten twijfel stelt, dat krachtens de wet de beperkte tandprothese niet viel onder het monopolie der artsen en tandartsen.

Mevrouw de Vries—Bruins heeft de vraag gesteld: wat is eigenlijk tandprothese? Ik kan haar verwijzen naar een arrest van den Hoogen Raad van 9 Februari 1920, waarin uitdrukkelijk is gezegd: „Onder de toepassing der tandprothese is te verstaan het verleenen van tandheekkundigen raad of bijstand ten einde zieke of niet meer aanwezige tanden en kiezen te vervangen door kunststanden of kunstgebitten, zoo noodig na het daarvoor geschikt maken van den mond der patiënten.”

Het feit is dus, dat in 1913 tandtechnici al of niet te recht meenden zich te goeder trouw te mogen vestigen. Of dit juist is, laat ik in he midden. Nu zijn er in dit opzicht twee data: 1o. de aanneming van de Wijzigingswet van 1913. Men kan zeggen, dat ieder wordt

geacht de wet te kennen, zoodat die menschen hadden moeten weten, dat door het opnemen van de tandprothese onder de exameneischen, zij niet meer bevoegd waren. Maar men kan ook nemen: 2°. den datum van het arrest van den Hoogen Raad van Februari 1921, toen de menschen positief wisten, dat zij niet meer bevoegd waren. Wanneer degenen, die zich daarna gevestigd hebben, voor den rechter komen, moeten zij worden veroordeeld en strenge vervolging is dan zelfs noodig. Ik had het wenschelijker gevonden, wanneer de Minister verder was gegaan en had aangenomen, dat degenen, die vóór het arrest van den Hoogen Raad zich te goeder trouw gevestigd hadden, eveneens de bevoegdheid zouden krijgen, terwijl de bevoegdheid tot selectie kan waarborgen, dat alleen bekwame en te goeder naam en faam bekende technici zouden worden aangewezen.

Er zouden er dan nog niet zoo heel veel onder vallen; ik schat, dat het dan zouden zijn 40 tot 60. Er zit een grond van billijkheid in, want de menschen, die in 1913 konden meenen, dat zij zich zouden kunnen vestigen, zijn naar Amerika, Boedapest, Weenen gegaan om zich te bekwamen, zijn teruggekomen en hebben zich gevestigd, vaak na eerst hun mobilisatieplichten te hebben vervuld. Dus voor hen zou niet zooveel minder grond zijn om hen bevoegd te verklaren dan vóór de anderen. Maar, ik herhaal, er zijn twee momenten, die men zou kunnen nemen en de Minister kiest 1913, hoewel ik er meer voor zou voelen het uit te breiden tot 8 Februari 1920, den datum van het bekende arrest. Maar voor die 10, 15 of 20 menschen is de zaak dan ook volkomen rationeel. Zij worden op het oogenblik op de felste wijze vervolgd. Er heeft zich een commissie-Bout gevormd tot bestrijding van de onbevoegde uitoefening der tandheekkunst. Die technici worden gepost en bewaakt alsof er sprake is van ontoelaatbare huizen; het leven wordt dien menschen volkomen onmogelijk gemaakt. En zelfs in dezen tijd, nu dit wetsontwerp aanhangig is en men de zaak dus moest laten rusten, worden enkele hunner gepost. Ik kan dat niet bewonderen, trouwens ik kan de geheele houding dezer commissie niet bewonderen. De Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst heeft b.v. een dergelijke commissie niet ingesteld, hoewel op het gebied der geneeskunde heel wat meer wordt geliefhebberd en geknoeid dan op het terrein der tandheekkunde.

Ik heb een tijdlang gedacht, dat het alleen ging om de belangen der volksgezondheid, maar toen ik zag, dat ook gepost werd en proces-verbaal opgemaakt werd tegen een zelfstandig gevestigd tand-techniker, die onder tandheekkundigen den naam heeft van een van de bekwaamste vakmannen uit ons land te zijn, die — om dat te demonstreeren — onder zijn patiënten een 25-tal artsen en tandartsen heeft en bij wien op een dag de vrouw van een oud-Minister van Justitie uitkwam, zoodat ook zij als getuige voor den kantonrechter zou moeten verschijnen — hetgeen mij intusschen minder zegt dan de 25 artsen! —, toen ben ik mij gaan afvragen, of het hier wel werkelijk gaat om de volksgezondheid, dan wel of het niet meer gaat om den gouden praxis.

Welk gevaar is er bij dit ontwerp voor de volksgezondheid? Wij kijken gaarne naar het buitenland. Welnu, daar is de toestand een geheel andere. Ik voor mij voel geen behoefte aan de beperkte bevoegdheid, aan het instellen van een soort tweede-rangs tandartsen in ons land, hoewel men dat in het buitenland wel kent en men de vraag zou kunnen stellen, of het platteland, wat tandtechnische hulp betreft, wel zoo voldoende verzorgd is, dat er voor dergelijke menschen geen plaats zou zijn. Doch ik heb geen behoefte aan die tweederangs menschen. Een examen geeft geen waarborg voor bekwaamheid, bevoegd is nog niet altijd bekwaam, maar er is in ieder geval de zekerheid van een serieuze opleiding, er is grond om bekwaamheid te vermoeden. In Engeland wordt krachtens de wet van 28 Juli 1921 de bevoegdheid in vollen omvang verleend aan hen, die aan den Tandheelkundigen Raad aantoonen, in de eerste plaats, dat zij te goeder naam en faam bekend staan; in de tweede plaats, dat zij 5 van de 7 jaren, onmiddellijk aan 1921 voorafgaande, hun hoofdwerkzaamheid maakten van het beroep van tandtechniker. Het resultaat daarvan is, dat 20.000 personen in Engeland die bevoegdheid hebben verkregen, en als men nu zou zeggen: in Engeland houdt men wel van zoo een beetje knoeien, laat ik dan verwijzen naar Zweden, België, Duitschland, Oostenrijk. Ik heb hier de Oostenrijksche wet van 30 Juli 1920, waar in paragraaf 3 wordt gezegd:

„Die Zahntechnik darf selbständig nur ausgeübt werden:

1. von den zur Ausübung der zahnärztlichen Praxis berechtig-
tigten Ärzten,
2. von den befugten Zahntechnikern.”

Dan volgt de bevoegdheid, die ze hebben.

Wanneer men ziet, dat in Duitschland en Oostenrijk, landen, die op medisch gebied zoo buitengewoon hoog staan, dergelijke regelingen getroffen zijn, zal men begrijpen, dat ik er mij in hooge mate over verbaas, dat er voor tien of twintig menschen in Nederland — waar mede de zaak uitsterft, het is alleen een overgangsmaatregel — een leven wordt gemaakt, alsof de volksgezondheid in Nederland in gevaar zou komen.

Ik heb het in deze Kamer — zooals mevrouw de Vries—Bruins te recht opmerkt — niet gehoord; hier is alleen zij nog aan het woord geweest en van haar heb ik het niet vernomen. Wanneer ik echter de verschillende adressen en artikelen zie, is dat het argument, hetwelk herhaaldelijk gebruikt wordt.

Het stemt toch ook wel tot zekere bescheidenheid, wanneer men in verschillende Deutsche tijdschriften ziet, hoe professoren en medici er over denken. Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij nu slechts veroorloven één uitspraak aan te halen, en wel van professor dr. Telschow in Berlijn, die zegt: „Die Zahnheilkunde besteht aus neun Zehntel Technik und einem Zehntel Wissenschaft.”

Wordt hier nu werkelijk de volksgezondheid in gevaar gebracht, wanneer deze enkele vakmensen, die minstens 12 jaar praktijk hebben, deze bevoegdheid krijgen?

Mevrouw de Vries—Bruins heeft betoogd, dat haar amendement een betere regeling treft. Ik ben het allerminst met haar eens. In de eerste plaats geeft het aan de menschen, die er onder zullen vallen, een volledige bevoegdheid, derhalve ook een chirurgische bevoegdheid. Zij heeft uitdrukkelijk gezegd, dat zij voor hen de volledige theoretische en praktische bevoegdheid vroeg. Ik behoef nauwelijks te zeggen, dat al mogen de betrokkenen praktisch uiterst bekwaam zijn, zij theoretisch niet zoo onderlegd zijn als de bestudeerde tandartsen uit Utrecht.

Maar nog iets: er staat, dat zij binnen zes maanden examen zullen moeten doen.

Ik geloof, dat wanneer men op het oogenblik van tandartsen, die jaren geleden gediplomeerd zijn, eischte binnen zes maanden wederom een theoretisch examen af te leggen, 80 pct. van hen voor dat examen zouden zakken, evenals dat met bevoegden in takken van wetenschap het geval zou zijn. Nu wil men deze menschen, die geen theoretische opleiding hebben gehad, dwingen tijdens hun praktijk zich binnen zes maanden 's avonds te bekwaamen voor een theoretisch examen, dat hun de chirurgische bevoegdheid zal verleen.

Ik geloof, dat dat uit den boeze is.

Wie zal dat examen afnemen? Een commissie bestaande uit twee geneeskundigen en twee tandartsen, welke een onderzoek zal instellen naar de bekwaamheid van de belanghebbenden. Ik geloof niet, dat dit in alle opzichten steeds de meest gewenschte commissie zal zijn om dergelijke examens af te nemen.

Ik begrijp heelemaal niet, waarom mevrouw de Vries—Bruins nu zegt, dat het beter zou zijn mij in die commissie te benoemen, want ik gevoel mij niet bekwaam voor dien arbeid. Ik kan hier spreken over een wetsontwerp, en meen zelfs, evenals mevrouw de Vries—Bruins, te kunnen spreken over een medisch wetsontwerp, maar pretendeer daarom nog niet lid te worden van die commissie.

Wanneer men dus deze commissie uit dergelijke menschen zal laten bestaan, is de kans heel groot, dat geen van de belanghebbenden door dit examen zal komen. Bovendien hebben zij voor de volledige bevoegdheid het recht de menschen te examineeren in anatomie, physiologie, pharmacologie, bacteriologie en de hemel weet wat!

Ik had veel liever gezien, dat mevrouw de Vries—Bruins had gezegd: ik wensch geen van die personen de bevoegdheid te geven en stem tegen het ontwerp, dan dat zij tracht om op deze manier het wetsontwerp te torpedeeren.

Hetgeen de Regeering voorstelt is meer dan voldoende en ik zou het zeer betreuren, wanneer het amendement werd aangenomen. De regeling, zooals de Minister die voorstelt, is oneindig beter, en ik zal dan ook zonder vrees voor gevaar voor de volksgezondheid zeer gaarne daaraan mijn stem geven.

De heer Scheurer: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal naar aanleiding van dit wetsontwerp geen uitvoerig betoog houden. Als ik de zaak wel zie, dan tracht de Minister op eenvoudige wijze een onbillijkheid uit de wet weg te nemen.

De wet van 1876 regelt de bevoegdheid van den tandarts, maar het schijnt, dat met betrekking tot de uitoefening van de beperkte tandprothese, die wet geen voldoende zekerheid geeft, zoodat een groep van personen, die geen wettelijke bevoegdheid bezaten om de tandprothese uit te oefenen, meenden de bevoegdheid te hebben om als zelfstandige tandtechnici hun werk te verrichten.

Zoo was de toestand, geschapen door de wet van 1876. In 1913 is door een wetswijziging uitgemaakt, dat de beperkte tandprothese behoorde tot de bevoegdheid van den tandheekkundige. Daardoor wenschte de Minister de onzekerheid, welke onder de wet van 1876 bestond, weg te nemen, maar die wetswijziging is niet genoeg tot de tandtechnici doorgedrongen. In elk geval is het gevolg geweest, dat, ondanks die wetswijziging, de tandtechnici zelfstandig hun beroep bleven uitoefenen. Men hoorde er niet zooveel van; het werd een zekere gewoonte; men dacht er niet aan. Feitelijk oefenen die tandtechnici na 1913 hun beroep onwettig uit.

Men zou er niet over gehoord hebben, indien er niet was gekomen een reactie tegen de uitoefening der praktijk door de tandtechnici. Het is op het laatst zoover gekomen, dat in 1920 een uitspraak werd gevraagd van het Hoog Gerechtshof. Die uitspraak was veroordeelend voor de tandtechnici, wat ik begrijp, omdat, zooals de Minister in de Memorie van Toelichting zegt, door de wetswijziging van 1913 de bevoegdheid tot uitoefening van de beperkte tandprothese het monopolie was van den arts en van den tandheekkundige. De Minister drukt dat aldus uit:

„Door de wijziging bij de wet van 28 April 1913, Staatsblad no. 167, van de wet van 24 Juni 1876, Staatsblad no. 117, houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheekkunst en van de uitoefening dier kunst, is ondubbelzinnig komen vast te staan, dat het nemen van afdrukken van den mond en het inzetten van kunststanden en kunstgebitten valt onder uitoefening der tandheekkunst.

Voordien moge theoretisch het toepassen der beperkte prothese onder uitoefening der tandheekkunde hebben behoord, practisch oefenden de zoogenaamde tandtechnici ongestoord hun beroep uit; de justitie liet hen ongemoeid; de publieke opinie beschouwde hen niet als wetsovertreders.”

Zoo is de feitelijke toestand. Die tandtechnici oefenden dus een onwettig beroep uit, maar het publiek en de justitie lieten hen daarin ongemoeid. Ik wil niet uitweiden over de vraag of die personen al dan niet bekwaam waren; ik stel mij op dit oogenblik op het standpunt van de wettelijke regeling, zooals die is aangenomen in 1913.

Door dat ongemoeid laten door publiek en justitie bij de beoefening van de beperkte tandprothese door de technici ontstond er voor die personen een soort gewoonterecht.

Maar na de uitspraak van het hoogste gerechtshof heeft de Minister nog eens die wet nagezien en heeft hij bevonden, dat er eigenlijk bij die wetswijziging uit een billijkheidsoogpunt een fout was begaan. Waar het de gewoonte was om in dergelijke omstandigheden een wetswijziging, die ingrijpt ook in het maatschappelijk leven van een zekere categorie van personen, overgangsmaatregelen in het leven te roepen, is dat bij dit ontwerp niet geschied. Welnu, denkt de Minister, waar hier in zeker opzicht een onbillijkheid is begaan, wil ik dat door een nieuw ontwerp uit den weg ruimen, en ziedaar de oorsprong van deze wetswijziging.

Nu heeft de Minister zich in zijn eerste ontwerp strikt gehouden in de lijn van de wettelijke regeling en zich bepaald tot de beperkte tandprothese en toen heeft de Minister gezegd: ik zal de personen die vóór 1913 de beperkte tandprothese uitoefenden de gelegenheid schenken om nog hun beroep zelfstandig uit te oefenen, met een zekeren waarborg, dat zij in staat zijn om dat te doen zonder schade voor het publiek. Maar niet lang na het verschijnen van het Voorloopig Verslag is de Minister gekomen met een wetswijziging, die bepaalt, dat het woord „beperkte” wordt omgezet in „volledige”. Maar nu was het ook logisch een strengeren waarborg te eischen en de Minister heeft dat gedaan door te zeggen, dat men moet overleggen een bewijs, dat men bekwaam is voor de toepassing van de volledige tandprothese. Ik weet niet of het verschil groot is, en ik meen dat het zich in de praktijk wel schikken zal. Wij hebben gehoord hoe de Hooge Raad zich de volledige tandprothese denkt.

Nu hebben wij gekregen een amendement van mevrouw de Vries—Bruins, die voorstelt om aan de tandtechnici, die vóór 1913 de tandprothese uitoefenden, een bevoegdheid te geven, die gelijk is aan een tandheelkundige (ik spreek voorloopig niet over de voorwaarden). Dat wil dus zeggen, dat die tandtechnici gelijk zullen zijn in alles wat hun bevoegdheid betreft aan die tandartsen, die een H.B.S., gymnasium of lyceum hebben doorlopen, Staatsexamen hebben gedaan, drie jaren opleiding hebben genoten aan een academie en een theoretisch en practisch examen hebben afgelegd. Wanneer wij nagaan, hoe in de wet de zaak is geregeld, kunnen wij ook zien de bevoegdheid, die op deze wijze aan de tandheelkundigen wordt gegeven. Deze geheele bevoegdheid wordt nu gegeven aan deze tandtechnici vóór 1913. Maar, zegt mevrouw de Vries, zoo die bevoegdheid geven gaat niet, dat zou te gevaarlijk zijn, en daarom wil ik die tandtechnici onderwerpen aan een examen, en ik verzoek den Minister een examencommissie te benoemen, bestaande uit twee tandartsen en twee artsen, die dus in meerdere of mindere mate een volledige theoretisch en practisch examen moeten afnemen. Want gebeurt dat niet, dan is natuurlijk het geheele onderzoek een wassen neus. Wat zijn daarvan de gevolgen? Wanneer wij den ganschen

loop van dit wetsontwerp nagaan, dan blijkt, dat het eerste wetsontwerp het ruimste is en het meest past bij de billijkheidsgronden, waarom het wetsontwerp is ingediend. Volgens het amendement schijnt het, dat de menschen een volledige bevoegdheid krijgen, maar op de keper beschouwd, komt daarvan weinig terecht. Met de eene hand geeft mevrouw de Vries—Bruins een volledige bevoegdheid, met de andere hand ontnemt zij die, want gelijk de heer Boon te recht heeft opgemerkt, zullen er maar weinigen zijn, die met goed gevolg een dergelijk examen zullen en kunnen afleggen. Dat neem ik dien personen ook absoluut niet kwalijk, het doet aan hun bekwaamheid niets af. De voorwaarden, door mevrouw de Vries—Bruins gesteld, zijn zoo, dat van dat billijkheidsargument, waarom dit wetsontwerp is ingediend, feitelijk niets terecht komt. Ik wil hier geen betoog houden of de indiening van dit wetsontwerp direct noodig is geweest of niet; ik stel mij op het standpunt van den Minister, die zich om billijkheidsoverwegingen geroepen achtte, een dergelijke regeling te treffen. Wanneer ik dan ook alles goed overdenk, kan ik niet stemmen vóór het amendement, om de reden, door mij aangegeven.

Ik gevoel nog het meest voor het eerste wetsontwerp. Waar de Minister een gewijzigd wetsontwerp heeft ingediend, kan ik mij ook hiermede best vereenigen en zou ik de Kamer willen aanraden, het gewijzigde ontwerp te aanvaarden en het amendement te verwerpen.

De heer Schaper: Mijnheer de Voorzitter! Het is natuurlijk met groote bescheidenheid, dat ik, als leek, een oordeel wensch te vellen, althans enkele vragen wensch te stellen, aangaande dit onderwerp. Wij hebben — gelukkig en ongelukkig — in de Kamer op dit gebied twee specialiteiten. Hadden wij er één, dan waren wij er in zeker opzicht ongelukkig aan toe, maar dank zij de roode kiezers is bij de jongste verkiezingen een tweede, een medica, in de Kamer gebracht, zoodat wij nu tweerlei oordeel kunnen hooren en daarna ons eigen oordeel kunnen vormen.

Het spreekt vanzelf, dat ik neiging heb om met sympathie te begroeten, datgene, wat mijn eigen partijgenoot hieromtrent heeft gezegd en voorgesteld. Dat is menschelijk; politiek menschelijk, zou ik willen zeggen. Maar wij staan hier op neutraal terrein en het is onze plicht als volksvertegenwoordigers deze zaak van alle kanten te bekijken, onpartijdig, zonder ons te laten beïnvloeden, door welke opinies ook, die wij niet volledig begrijpen. Daarom wil ik ook over dit onderwerp een paar woorden zeggen.

Het gaat hier m.i. niet in de eerste plaats om het betrachten van de billijkheid tegenover een aantal, misschien tien of minder menschen. Ik geloof, dat dit in de eerste plaats is een zaak van de gemeenschap, van die leden van de gemeenschap — en dat zijn tegenwoordig velen — die naar den tandendokter gaan (ik zeg opzettelijk niet tandarts of tandtechniker), om den mond te laten repareren.

In den regel moet men terechtkomen bij den tandarts, en nu wil ik de verzuchting slaken, dat de tandartsen ontzettend duur zijn. Mevrouw de Vries—Bruins heeft dat ook toegegeven. In sommige steden, ik zal mij zeer voorzichtig uitdrukken, zijn zij zeer duur, peperduur. Het wordt al duurder en duurder, er zijn veel te weinig tandartsen, veel te weinig tandtechnici, en ik hoop vurig, dat de behandeling van dit wetsontwerp aanleiding moge zijn voor vele jongelui, om zich te gaan wijden aan de tandheelkunst. Voor velen is dat op het oogenblik een goudmijn. Ik heb wel eens de verzuchting gehoord van zoo iemand, die zeide: het is niet plezierig den geheelen dag boven den adem van allerlei menschen te staan, maar, zoo voegde hij er bij, er is veel geld aan te verdienen.

Mijn indruk is, dat voor vele menschen de gang naar den tandendokter een zware gang is, niet zooveer om de kiespijn, maar om de aderlating, die zij moeten ondergaan op financieel gebied. Ik heb ervaren, dat de tandtechnici dikwijls billijker zijn dan de eigenlijke gemonopoliseerde tandartsen. In den Haag is iemand, ik wil zijn naam niet noemen, want ik wensch geen reclame voor hem te maken, die een tarief heeft, belangrijk lager dan dat van de officieele artsen, en die minstens zoo bekwaam is als een doorsnee-arts. Dat de artsen een hekel hebben aan dergelijke menschen, spreekt vanzelf, dat is menschelijk verklaarbaar; maar wanneer wij spreken over het belang van de gemeenschap, moeten wij er rekening mede houden, dat er onder die menschen velen zijn, door ervaring en studie zeer bekwaam, die de gelegenheid moeten hebben om hun brood te verdienen op een bescheiden manier, maar die ook in de gelegenheid moeten worden gesteld om de leden der gemeenschap te behandelen.

In het algemeen geloof ik, dat de artsen de materieele zijde wel wat erg naar voren brengen en dat het helpen van de menschheid meer en meer een te hooge belooning vraagt. Maar daarover kunnen wij hier moeilijk spreken, misschien kom ik er in een ander verband nog op terug.

De Minister wil nu aan de menschen van vóór 1913 de bevoegdheid geven, de prothese uit te oefenen. Er zijn echter een aantal menschen, die onder de vroegere wetgeving in het buitenland hebben gestudeerd en die, hoewel zij volkomen bekwaam zijn, door de eigenaardigheden van onze wetgeving hier niet officieel bevoegd zijn. Als ik het goed begrijp, wil ik de Minister ook daarmee breken en die personen helpen, en ik vindt dat uitstekend. Het is voor mij de vraag, of ik ook niet zou zijn meegegaan met het wetsontwerp in zijn oorspronkelijken vorm, maar ik zal nu geen poging doen, om daarop terug te komen.

Nu staat min of meer hiertegenover het amendement van mijn partijgenoot de Vries—Bruins. Ik verheug mij over de indiening daarvan, omdat wij nu de zaak van meer kanten kunnen bezien. Zij heeft in dat opzicht een zeer verdienstelijk werk gedaan.

Zij wil eenerzijds het aantal menschen, dat tandheelkundige hulp kan verleen, uitbreiden, maar zij wil anderzijds die menschen onderwerpen aan een examen. Voorshands aarzel ik, om met dit laatste

mee te gaan. Misschien wordt het amendement nog gewijzigd, maar er moet heel wat gebeuren eer ik er in kan toestemmen. Wie zullen die menschen examineeren? Twee geneesheeren en twee tandartsen. Maar dat zijn de concurrenten van die personen! Dat zij menschen, die reeds jarenlang met diepe verachting op die z.g. „onderkruipers” hebben neergezien, en die, als zij niet een bovenmenselijk karakter hebben, die gelegenheid zullen aangrijpen om hun een loer te draaien en hen op stang te jagen. Dat gevaar bestaat!

Het komt mij voor, dat die personen, met een zoo langen staat van dienst, niet mogen worden blootgesteld aan een dergelijk gevaar. Zij zullen theoretisch en practisch een examen moeten afleggen. Wij weten, hoe het met die examens wel eens gaat, hoe soms persoonlijke voorkeur daarbij een rol speelt, al dan niet te goeder trouw. Wij kennen ook het algemeen euvel, dat dergelijke examens te theoretisch worden. Ik heb eenige jaren geleden een medicus uit Duitschland gesproken, die hier kwam om zijn studies te voltooien, doch die reeds bevoegd was, en die zeide: het valt mij op, dat de studie in Holland veel theoretischer is dan in Duitschland, bij ons gaan wij veel eerder tot de praktijk over. Het kwam mij ook niet onwaarschijnlijk voor, Mijnheer de Voorzitter! Ik durf een dergelijk examen niet aan. Zelfs tegen een practisch examen zou ik bedenking hebben.

Zullen die examinatoren zoo hoog staan, dat zij absoluut onpartijdig dat examen afnemen? Mevrouw de Vries—Bruins heeft gezegd, dat zij vertrouwt, dat de Minister het advies van die examencommissie, ik zal maar zeggen: door dik en dun zal opvolgen, maar dan wordt het absoluut onaannemelijk! Ik kan mij voorstellen, dat de Minister vraagt: hoe is het met dat examen gegaan, wat is dat voor een man? Maar nu schijnt het de bedoeling te zijn, dat het wordt een examen in optima forma! Ik vertrouw dat niet! Staan al die artsen zoo hoog, dat hun gerust een dergelijk examen kan worden toe-
vertrouwd?

Het komt mij voor, dat er een aantal geneesheeren — ik zeg volstrekt niet alle of de meerderheid — hun edel beroep ter wille van materialistische doeleinden wel wat verlagen. Als men ziet de houding van de artsen in den Haag tegenover het fonds „De Volharding”, hoe zij zich hebben laten huren door een kapitalistischen broodbakker om de socialistische „Volharding” in den grond te boren, een houding, waarvan, naar ik verneem, menigeen reeds ernstige spijt heeft, dan zal men tot de erkenning moeten komen, dat sommige beoefenaren van dit nobele vak dat wel een beetje naar beneden halen.

Nu vraag ik mij af, of wij deze menschen, die volgens den Minister zelf naar billijkheid de bevoegdheid moeten hebben, mogen overleveren aan het afleggen van een examen voor een zoodanige commissie, dat zij eigenlijk bij den duivel te biecht komen.

De heer Boon heeft hier als bij toeval de tariefquaestie bij gehaald. Inderdaad, voor een deel is het een tariefquaestie. Men zegt hier: de tandtechnici zijn de allerdurste; ik geloof dat niet. Maar als dat zoo is, laat men het dan aan het oordeel van het publiek overlaten

om uit te maken, waar men zich wil laten behandelen. Ik voor mij heb wel eens gehoord van menschen, die bij een tandarts uit vak-kundig oogpunt afgrijpselijk waren behandeld, en ik heb gelezen uit een der adressen, dat sommige tandartsen, die pas gepromoveerd zijn, zich daartoe lieten voorlichten door tandtechnici. Waar wij ons reeds afvragen of het privilege voor de doctoren wel gehandhaafd moet worden, meen ik, dat wij zeker onverstandig zouden doen, door het privilege voor de tandartsen al te straf te handhaven. Daarom voel ik vooralsnog neiging om te stemmen vóór het voorstel der Regeering, zonder meer.

De heer Oud: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de indiening van dit wetsvoorstel met ingenomenheid begroet, omdat het is de oplossing van een belofte, gedaan bij de begroting van 1922, toen deze aangelegenheid nog betrof het Departement van Onderwijs. Ik heb toen den Minister van Onderwijs gevraagd, of hij niet van meening was, dat maatregelen moesten worden genomen om een einde te make aan de vervolgingen, waaraan blootstonden de tandtechnici, die te goeder trouw van vóór 1913 hun beroep uitoefenden en aan wie het onmogelijk werd gemaakt op die manier door te gaan. De Minister heeft mij toen geantwoord, dat ook hij van meening was, dat maatregelen in de door mij bepleite richting door de billijkheid werden geboden, al wist hij op dat oogenblik nog niet precies, op welke manier dat zou moeten geschieden. Later bleek, dat de zaak eigenlijk niet behoorde tot den kring van werkzaamheden van het Departement van Onderwijs, en heeft de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid haar overgenomen en heeft hij — en ik breng hem daarvoor gaarne hulde — uitgewerkt de toezegging van zijn ambtgenoot.

Over het wetsontwerp zelf behoef ik niet heel veel meer te zeggen. Ik kan mij daarbij en bij de verdediging, die de Minister er van gegeven heeft, volkomen aansluiten. Ik zou het wetsontwerp willen noemen: het alsnog invoeren van een overgangsbepaling, die men ten onrechte bij de wet van 1913 verzuimd heeft op te nemen.

Ik ben er van overtuigd, dat, wanneer men in 1913, toen de wet in deze Kamer in behandeling was, met een overgangsbepaling was gekomen van denzelfden aard als de bepaling van dit wetsontwerp, van heel weinig, om niet te spreken van geen verzet daartegen sprake zou zijn geweest, omdat men in de kamer algemeen gevoeld zou hebben, dat, nu men een verandering bracht in de wetgeving, waardoor menschen, die tot nog toe op regelmatige wijze een zeker beroep hadden uitgeoefend, dat in de toekomst niet meer zouden kunnen doen, het recht en de billijkheid meebracht om althans voor diegenen, die op dat oogenblik in het beroep werkzaam waren, een overgangsbepaling te maken. Een figuur, die men herhaaldelijk in onze wetgeving ziet en wat men op dat oogenblik verzuimd heeft, omdat men zich niet behoorlijk gerealiseerd had, welke verandering men in de wetgeving had gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eigenlijk uitsluitend het woord gevraagd, omdat ik een enkele opmerking wilde maken over het amendement, dat door de geachte afgevaardigde mevrouw de Vries—Bruins is voorgesteld. Ik begrijp het amendement niet, omdat het toch eigenlijk bij de strekking van dit wetsontwerp in het geheel niet past.

De bedoeling van het wetsontwerp is, om de bevoegdheid, die een aantal menschen vroeger hadden, aan hen terug te geven. Mevrouw de Vries—Bruins wil echter met haar amendement aan die menschen een grootere bevoegdheid geven, n.l. de volledige bevoegdheid van den tandarts.

Practisch zullen, wanneer haar amendement wordt aangenomen, degenen, die aan het examen hebben voldaan, de volledige bevoegdheid van tandarts krijgen, zij zullen tandarts zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Is hiervoor reden? De belanghebbenden zelf vragen het niet en het is begrijpelijk, dat zij het niet doen, want welke reden zou er voor zijn om aan menschen, die nooit die bevoegdheid hebben gehad, de volledige bevoegdheid van tandarts te geven.

Wanneer er een onrecht valt goed te maken of een onbillijkheid dient te worden hersteld, behoeft men niet verder te gaan dan dat. Ik gevoel er echter niet voor om nu een regeling te treffen, waarbij aan hen, die nooit bevoegd zijn geweest praktisch uit te oefenen, de bevoegdheid wordt gegeven dat wel te doen.

In dat opzicht kan ik mij volkomen aansluiten bij den heer Boon. Ik zou dat voor de volksgezondheid een min of meer bedenkelijken maatregel achten. Ik verbaas mij er daarom over, dat het juist een medisch lid van deze Vergadering is, die met dit voorstel komt.

Want een van de twee: of men vat dit examen werkelijk ernstig op of men doet het niet.

Wanneer men den menschen wil geven de volledige bevoegdheid van tandarts, moet een zeer ernstig examen worden afgenomen. De Minister kan niet voor zijn verantwoording nemen, dat iemand de volledige bevoegdheid voor het verleenen van tandheelkundige behandeling zou worden gegeven, wanneer men niet de waarborgen heeft, dat degene, die de bevoegdheid krijgt, ook volkomen bekwaam is.

Wanneer het de bedoeling is de zaak aldus op te vatten, heeft het amendement eigenlijk de strekking om het geheele wetsontwerp onmogelijk te maken. Wanneer men zulke zware eischen gaat stellen en wanneer de menschen, die practisch volkomen bekwaam zijn, maar de theoretische kennis missen, binnen enkele maanden examen zullen moeten doen, zal er van kans van slagen voor hen — afgezien nog van de samenstelling van de commissie, waarover de heer Schaper heeft gesproken — geen sprake zijn.

De andere oplossing zou zijn, dat men een soort verlicht examen afneemt. Ik vermoed, dat dat de bedoeling is van mevrouw de Vries—Bruins, maar dan vraag ik: waarom moet men de bevoegdheid van tandarts kunnen krijgen met een verlicht examen? Waarom zullen

wij moeten krijgen tweeërlei soort van tandartsen: tandartsen met een volledig diploma en tandartsen, die een verlicht examen afgelegd hebben? Ik gevoel er niets voor, ik acht het zelfs een groot gevaar, dat men bevoegdheden zou geven, ook operatieve bevoegdheden, misschien zelfs voor behandeling onder narcose, allerlei dingen die de tandarts mag doen, aan personen, die daarvoor onvoldoende zijn opgeleid? Dat is niet noodig, want in dit opzicht valt geen onrecht goed te maken.

Ik kan de zaak niet anders zien dan de Minister doet. Ik meen, dat de Kamer verstandig zal doen met het amendement niet te aanvaarden en zich te vereenigen met het wetsontwerp. Het betreft ten slotte een groep van menschen, die zich niet meer kan uitbreiden. Een zeker aantal menschen vallen er onder, maar is eenmaal door den Minister aangewezen wie onder dit wetsontwerp vallen, dan komt er nooit meer een bij. Dan heeft men als het ware een uitstervend geslacht. Over een aantal jaren zijn er veel minder over dan er nu zijn en eindelijk zal er een tijd komen, dat het wetsontwerp practisch zijn werking zal verliezen. Zoo krijgt men een geordenden toestand.

Ik meen, dat wij goed zullen doen met ons daaraan te houden en ik beveel de ongewijzigde aanneming van het wetsontwerp aan.

Mejuffrouw K a t z: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil iets in het midden brengen naar aanleiding van de juridische premisse, waarvan de Minister bij dit wetsontwerp uitgaat. In het Voorloopig Verslag wordt gezegd:

„Sommige leden hadden tegen dit wetsontwerp bezwaar, omdat daarbij ten behoeve van hen, die jarenlang de wet hebben overtreden, een bepaling wordt gemaakt, waarbij dergelijke handelingen voor het vervolg wettelijk geoorloofd worden verklaard.”

Dit bezwaar gold vooral tegen het wetsontwerp in zijn oorspronkelijken vorm. Immers daar stond: „zij zijn en blijven bevoegd”; dat was m.i. ten eenenmale onjuist, want van personen, die vóór 1913 niet uitdrukkelijk de bevoegdheid verkregen hadden, kan toch niet gezegd worden „dat zij bevoegd waren en bleven”. De Minister grondde dit op de overweging, dat er zich een jarenlange practijk had ontwikkeld en men, wat oogluikend was toegestaan, nu ook moest laten.

Zóó staat er in de Memorie van Toelichting:

„De justitie liet hen ongemoeid; de publieke opinie beschouwde hen niet als wetsovertreders.”

Hoe weet men, of de publieke opinie die menschen niet als wetsovertreders beschouwde, het publiek zal zich daar eenvoudig niet om bekommerd hebben, ging er veelal heen om goedkoopere behandeling en wist niet, welke gevaren er volgens de bevoegde artsen op dit gebied bestonden.

Ik kan mij er dan ook niet mede vereenigen, dat de Minister zich op het standpunt stelt, dat zich hier een gewoonterecht had gevormd en hij dit nu wilde sanctionneeren. Men heeft hierover geschreven in verschillende tijdschriften. Zoo las ik in het Tijdschrift voor Tandheelkunde van 19 Februari 1925 een artikel van den heer Margadant, (lees Nord. Red.) waarin het volgende voorkomt:

„Men zal zonder meer de ernst van de consequenties van dit betoog inzien. Wanneer — volgens deze redeneering — de Wet dus maar slap wordt toegepast, bijv. omdat de Rechterlijke macht niet wenschte te vervolgen, althans zeer lauw is in die vervolging dan ontstaat er een gewoonterecht dat „sterke billijkheidsgronden” oplevert voor het toekennen van eenigerlei bevoegdheid.”

Het is dan ook vooral tegen deze wijze van redeneeren van den Minister, dat ik een woord wil richten, omdat ik gevoel, dat, als men, nadat er wetten gemaakt zijn, deze eerst overtreden kan en zich daarop dan later beroepen, zeggende: gij hebt ons jarenlang laten begaan, wij hebben een zeker recht verkregen, dat recht moet nu worden gesanctionneerd, iets, wat men helaas ook reeds bij andere wetten heeft trachten te doen, dit tot zeer verkeerde consequenties zal leiden.

Immers, Mijnheer de Voorzitter, gij zult het met mij eens zijn, dat, als wij op dien weg zouden voortgaan, hoe langer hoe meer het gevoel voor recht bij de burgers zou worden ondermijnd, terwijl wij dat gevoel in den tegenwoordigen tijd meer dan ooit hebben hoog te houden.

Zeker, het wetsontwerp is wel iets verbeterd. De Minister heeft van het te voren gezegde zelf iets gevoeld en daarom gezegd: ik wil aan den eenen kant degenen, die bezwaren hebben, wat te gemoet komen, anderzijds de billijkheid betrachten tegenover de betrokken tandtechnici.

Nu is hierbij echter een belangrijke zaak betrokken: de hygiëne. Gold het een kleinigheid, dan zou ik het principieel nog verkeerd blijven vinden, maar dan zou ik mij eerder kunnen indenken, dat men, waar anderen, zooals de Minister, meenen, dat hun bevoegdheid vóór 1913 niet uitgesloten was, deze quaestie als dubieus aanzag, en dan op grond van billijkheidsoverwegingen aldus redeneerde: laten wij trachten een of anderen weg te vinden om die menschen te helpen. Hier dreigen evenwel op hygiënisch gebied groote gevaren en wordt het toekennen van die bevoegdheid daarom bezwaarlijker.

Nu heeft Zijn Excellentie, een middenweg zoekende, gezegd: laat ons dien menschen de bevoegdheid tot toepassing van de volledige tandprothese geven, maar dan een zekeren waarborg stellen, die ik in eigen hand zal houden. Zijn Excellentie blijft daarbij spreken van het feit, dat zij zijn en blijven bevoegd. Hij wil slechts eenige waar-

borgen in het leven roepen, echter niet uitdrukkelijk waarborgen, door medici te geven.

Hiermede blijven wij, dunkt mij, nog te veel op een weg, welken ik niet wil volgen, en voel ik meer voor het amendement van mevrouw de Vries—Bruins, waarin wordt bepaald, dat de betrokken personen bevoegd zullen zijn na een zeker examen te hebben afgelegd, dat als advies zal dienen voor den Minister. Ik neem aan, dat, als dit amendement zou worden aangenomen, de Minister zich inderdaad ook aan dat advies, dat door op dit gebied bevoegde personen zal worden uitgebracht, zal houden. In de practijk zal de zaak dan hierop neerkomen, dat slechts aan enkele personen, die inderdaad in staat blijken te zijn de tandheekkundige practijk uit te oefenen, die bevoegdheid zal worden toegekend. Daarvoor kan ik veel meer gevoelen. Immers, hier is dan geen sprake van een zonder meer sanctionneeren van een m.i. onwettelijken toestand, geen sprake van „zijn en blijven bevoegd”, maar een uit hoofde van billijkheidsoverwegingen gelegenheid verschaffen aan deze personen alsnog een soort aanvullend examen te doen, dat hen bevoegd zal maken.

Toch is er in dit amendement weer iets, dat mij wat ter ver lijkt te gaan, namelijk datgene, waarop de heer Scheurer wees. Ook ik heb mij afgevraagd, of het niet te ver gaat hier de bevoegdheid te gaan geven tot volledige uitoefening van de tandheekkunde. Ik kan begripen, dat mevrouw de Vries—Bruins zegt: zij doen het toch, er is feitelijk geen onderscheid te maken tusschen de tandprothese en de tandheekkunde, daarom is het beter de volledige bevoegdheid te geven, maar dan ook slechts nadat gebleken is, dat voor deze volledige bevoegdheid de bekwaamheid aanwezig is. Ik zou echter aan mevrouw de Vries—Bruins willen vragen of het h.i. toch niet verstandiger zou zijn het amendement alsnog in dien zin te wijzigen, dat alleen de bevoegdheid tot toepassing van de tandprothese zal worden toegekend. Zóó geamendeerd, zal het dan toch het ontwerp aanmerkelijk verbeteren, doordat er meer waarborgen van bevoegde zijde verkregen, zullen zijn, zoodat het niet meer beschouwd kan worden als een sanctionneeren van een wetsovertreding, maar slechts als een poging om diegenen, die de bekwaamheid blijken te bezitten, alsnog in de gelegenheid te stellen, dat beroep, krachtens een wettelijke regeling, uit te oefenen.

De heer D u y s: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij geheel aansluiten bij het betoog van den heer Schaper. Ik moet eerlijk zeggen, dat ik geloof, dat de Minister beter had gedaan, indien hij ingenomen had het Engelsche standpunt. Waarom niet het voorbeeld van Engeland gevolgd? Daar heeft men voor precies dezelfde moeilijkheden gestaan en heeft men bij de wet van 28 Juli 1921 eenvoudig aan alle tandtechnici, die de tandheekkunde uitoefenden, gezegd: gij moogt dat niet meer doen, tenzij gij ingeschreven zijt in een register, waarbij men heeft gezegd, dat opgenomen moesten worden allen, die het beroep uitoefenden 5 van de 7 voorafgaande jaren. Waarom kan dat

nu hier in ons kleine landje ook niet? In Duitschland en Oostenrijk is het ook zoo en ik begrijp niet, waarom deze zaak zoo moet worden opgeblazen. Er wordt nu wel gezegd, dat die technici maar eerst eens een theoretisch examen moeten gaan afleggen, maar wanneer men alle tandartsen een practisch examen zou laten doen, zou dan misschien het percentage dat zakt niet even groot zijn?

Nu wil mijn partijgenoot mevrouw de Vries—Bruins de technici een examen laten doen en zij heeft ons medegedeeld, dat dit zou moeten loopen ook over „theoretische” bekwaamheid. Toen ik dat vernam, heb ik mij afgevraagd, wat nu eigenlijk toch wel de betekenis van het amendement is. Is het nu waarlijk de bedoeling om enkele menschen nog de gelegenheid te geven, het beroep te blijven uitoefenen? Of komt het practisch hierop neer, dat feitelijk niemand meer zijn beroep zal kunnen voortzetten? Wanneer dit amendement was ingediend door de Vereeniging van Tandartsen, zou ik het kunnen begrijpen en zou ik zeggen: dat torpedeert heel aardig deze zaak. Maar als men waarlijk de bedoeling heeft, billijkheid te betrachten, begrijp ik dit amendement niet. Het amendement wil quasi een bevoegdheid geven, verder gaande dan het ontwerp, maar te gelijk zorgt het er voor, dat niemand die bevoegdheid krijgen kan. Mijn partijgenoot Schaper heeft er op gewezen, dat de commissie, die het examen zal moeten afnemen, nimmer met zekerheid onpartijdig is samen te stellen. De Minister kan meenen, dat hij een paar meegaande tandartsen heeft benoemd, maar 24 uur later kan blijken, dat hij zich heeft vergist, terwijl het voor de tandtechnici een levensquaestie teekent. Ik vind de manier, waarop die commissie zal worden benoemd, absoluut verkeerd, en in ieder geval zou men er moeten bijvoegen dat de Vereeniging van Tandtechnici eenige gecommiteerden kon benoemen om toezicht te houden. Een „theoretisch” examen is zoo elastisch en kan men zoo uitbreiden, dat het hoegenaamd geen kunst is, alles te weren.

Er is ook gedebatteerd over de vraag, wat uitoefening van de „tandprothese” is. Mijnheer de Voorzitter! Medisch staat dat misschien niet vast, maar juridisch is het wel uitgemaakt door het arrest van den Hoogen Raad van 1920, die heeft gezegd, dat daaronder valt alles wat betrekking heeft op het verwijderen van tanden en zetten van gebitten en het „geschikt maken van den mond daarvoor”, zoodat het antwoord op haar vraag, of het trekken van wortels en tanden daaronder valt, is: natuurlijk, het is het „geschikt maken van den mond”. Het is duidelijk, dat, wanneer aan de tandtechnici de volledige prothese wordt gegeven, zooals bij deze wet geschiedt, daaronder dan natuurlijk ook zal vallen het trekken, etc., wat immers niets anders is dan het geschikt maken van den mond. Daarom is m.i. het verschil tusschen volledige prothese en volledige bevoegdheid voor de tandheelkunde niet heel groot.

Ik gevoel echter absoluut niets voor een examen en vind het wetsontwerp heel wat beter dan het amendement en acht dit het eenig juiste standpunt. Ik zie in de aanneming van het amendement een

gevaar. Bovendien moet toch in ieder geval vaststaan, dat het geen theoretisch examen is, maar een examen, dat zich baseert op de praktijk. Wij hebben hier te maken met menschen, die niet in de allereerste plaats theoretisch gevormd zijn. Wij moeten dat feit aanvaarden, anders stellen we ons heelemaal buiten de bedoeling der wet. Hoe komt een tandtechnicus in het vak? Hij begint misschien in het laboratorium; allengs wordt hij bekwaam, ten slotte gaat hij zelf de prothese uitoefenen en kan hij zich zelfstandig gaan vestigen. Allerlei theorie over anatomie, histologie, bacteriologie e.d. kent hij niet, tenzij hij er 's avonds in zijn vrijen tijd wat aan heeft gedaan. In ieder geval behoeft hij het niet voor zijn vak te kennen. Volgens het amendement zal het examen zelfs binnen zes maanden moeten worden afgelegd. Laat men dan nog liever zeggen: binnen 24 uur, dan weet men nog zekerder, dat niemand zal slagen! Ik zou dus mijn partijgenooten willen vragen, of zij geneigd is, in het amendement wat meer precies te omschrijven, wat zij met het examen bedoelt, en of zij niet bereid is, in de tweede alinea voor het woord „bekwaamheid” in te voegen het woord: „practische”. Dan weet de Minister ook beter, waaraan hij zich te houden heeft bij het geven van voorschriften. Voorts wijs ik er op, dat het amendement ook redactioneel nog een aanvulling behoeft. Er wordt gesproken van een verklaring, bedoeld in het vorige lid; dat kan niet juist zijn, want in het vorige lid wordt van geen verklaring gesproken. Ik zal nog geen subamendement indienen, omdat ik hoop, dat mijn partijgenooten het zelf zal doen; mocht dit niet het geval zijn, dan zal ik overwegen, alsnog een subamendement voor te stellen, ten einde duidelijk te maken, dat het eventueele examen in ieder geval slechts een „practisch” examen zal zijn.

De Voorzitter: Ik stel aan de Kamer voor, om het voor de leden ter inzage gelegd gedeelte van het officieel verslag der Handelingen van de vorige vergadering goed te keuren.

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt voortgezet.

De heer Aalberse, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Na het vele, dat door de verschillende sprekers in hoofdzaak ter verdediging van het wetsontwerp is gesproken, kan ik betrekkelijk kort zijn. De geschiedenis en strekking van het ontwerp zijn door verschillende leden nog eens op voortreffelijke wijze uiteengezet; ik herinner vooral aan hetgeen daarover door den heer Scheurer is gezegd. Ik kan mij bij dat alles volkomen aansluiten en bij de verdere verdediging mijnerzijds is het niet noodig, omtrent al deze punten in herhalingen te vervallen.

In hoofdzaak gaat het debat ten slotte over het amendement, dat door mevrouw de Vries—Bruins is ingediend. Het wetsontwerp zelf

heeft overigens geen bestrijding ondervonden en ook die leden, die aan het wetsontwerp in zijn aanvankelijken vorm de voorkeur zouden hebben gegeven, achten het onnoodig door amendementen dien vorm te herstellen. Ook daarover behoef ik dus niet veel te zeggen.

Het amendement van mevrouw de Vries—Bruins gaat eenzijdig veel verder dan het wetsontwerp, omdat het een volledige tandheelkundige bevoegdheid wil geven, terwijl het wetsontwerp alleen bevoegdheid wil verleenen tot uitoefening van de prothese. Anderzijds echter is de regeling, dat het wetsontwerp geeft, tot toetsing van degenen, aan wie de bevoegdheid zou worden gegeven, eenvoudiger, soepeler, kan zij zich aanpassen aan de verschillede personen, die zich aanmelden, terwijl de regeling van het amendement — vokomen begrijpelijk, daar het een volledige bevoegdheid wil toekennen — veel stringenter is en den Minister wil binden aan een bepaalde procedure. Ik heb gemeend in het wetsontwerp, terwijl de billijkheid tegenover enkele personen wordt betracht, want het gaat niet over velen, een zekeren waarborg te moeten geven, omdat de belangen van de volksgezondheid niet uit het oog mogen worden verloren. Volgens het wetsontwerp krijgt de Minister te beoordeelen, of een bepaalde persoon bevoegd is om de prothese uit te oefenen. Hoe de Minister zich daarover een oordeel vormt, blijft voor zijn eigen verantwoordelijkheid. Ik stel mij voor, wanneer er personen zijn, die een buitenlandsch diploma hebben, dat voldoende waarborg biedt, dat van die personen verder niets behoeft gevraagd te worden. Kunnen zij een dergelijk diploma niet overleggen, dan zal het mogelijk zijn, dat iemand, die zich aanmeldt, op een bepaalde manier bewijzen van bekwaamheid kan leveren. Ik heb dus volkomen vrijheid, maar ook de volle verantwoordelijkheid, dat niemand zal worden toegelaten, waarvan men niet de overtuiging heeft, dat hij practisch voldoende bekwaamheid heeft om hem deze bevoegdheid te verleenen. In het amendement van mevrouw de Vries—Bruins mag de bevoegdheid alleen worden verleend, wanneer door een daartoe aangewezen commissie een theoretisch en practisch examen is afgenomen over de geheele stof, die behoort tot de uitoefening van de geheele tandheelkunde.

Verschillende leden hebben opgemerkt, dat in dien eisch, ook voor hen, die door het overleggen van een buitenlandsch diploma in staat zijn, hun bevoegdheid volkomen te bewijzen, wel iets zit, dat aan den eenen kant gunstiger is dan hetgeen het wetsontwerp biedt, aan den anderen kant practisch weinigen zal helpen. Het gaat hier over personen, die al vóór 1913 de praktijk uitoefenden, en die dus al op een zekeren leeftijd zijn gekomen. Ieder van ons, die uit zijn jeugd weet wat het beteekende, een examen te moeten afleggen, om op een gegeven oogenblik een vrij groote massa parate kennis te bezitten, zal ook begrijpen, dat het voor iemand, die jarenlang in de praktijk is geweest — hoe bekwaam en hoe theoretisch bekwaam hij ook een 20 jaar geleden moge zijn geweest —, buitengewoon moeilijk, zoo niet onmogelijk zal zijn, op 40-, 50-jarigen leeftijd voor een derge-

lijk samengestelde commissie een theoretisch en practisch examen af te leggen. Een practisch examen zal misschien nog gaan, maar een theoretisch examen zal toch buitengewoon bezwaarlijk zijn. De geachte voorstelster van het amendement zal dat ook niet ontkennen. De heer Schaper heeft het amendement van zijn partijgenoot reeds onaannemelijk verklaard.

De heer Schaper: Ik heb gezegd: voorshands onaannemelijk!

De heer Aalberse, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid: Ik zal zachter in mijn oordeel zijn en niet zoo ver gaan. Wanneer de Kamer het amendement al aannemen, al ik geen bewaar maken om het uit te voeren, maar ik wil hieraan onmiddellijk toevoegen, dat ik prefereer de regeling van het gewijigd wetsontwerp, die ik inderdaad beter acht.

Vooreerst acht ik die logischer. Het gaat hier over personen, die practisch hebben beoefend de prothese en meer niet. Wanneer zij meer hadden gedaan, zouden zij vrij zeker met de justitie in aanraking zijn gekomen. Wanneer wij nu op gronden van billijkheid die personen in de positie willen laten die zij tot nu toe, zonder met de justitie in aanraking te komen, zij het in strijd met de wet, hebben ingenomen, is het niet logisch, hun meer bevoegdheid te gaan geven dan zij tot nu toe hebben uitgeoefend, en zelfs meer dan zij zelf vragen. Immers, nooit is meer gevraagd dan bij de wet een overgangsbepaling te scheppen, die sanctionneert hetgeen tot nu toe, zij het oogluikend en in strijd met de wet, is gebeurd.

Een tweede reden, waarom ik aan de regeling van het wetsontwerp de voorkeur geef boven die van het amendement, is deze, dat wij hiermee gaan — en ook dat zal de geachte voorstelster niet ontkennen — in een richting, die ook zij verkeerd moet vinden. Volgens het ontwerp blijven wij alleen behouden de volledig bevoegde tandartsen en komen er daarnaast tandtechnici, die een bepaald omschreven bevoegdheid krijgen, maar niet de volledige bevoegdheid, terwijl wij in het stelsel van mevrouw de Vries—Bruins krijgen tandartsen eerste en tweede klasse. Want in haar stelsel zal toch altijd bij de deskundigen op de aldus toegelatenen het odium blijven rusten, dat zij wel door een overgangsbepaling de bevoegdheid gekregen hebben, maar dat zij toch eigenlijk in dezelfde positie verkeerden als vroeger de plattelandsgeneesheeren.

Om deze redenen meen ik, dat het juister is, dat de Kamer het amendement niet aanneemt, maar meegaat met de regeling, die is neergelegd in het gewijzigd wetsontwerp.

Tegenover de leden, die betreunden, dat ik een wijziging in het wetsontwerp heb aangebracht, merk ik op, dat ik dat gedaan heb in het gevoel van de verantwoordelijkheid, die ik tegenover de volksgezondheid heb. Tot uitgangspunt van deze regeling zijn inderdaad gronden van billijkheid gekozen. Maar toen mij door deskundigen werd aangetoond, dat door het wetsontwerp, ooals het oorspronkelijk

luidde, gevaar bestond, dat enkele volkomen onbevoegden de bevoegdheid tot het stellen der prothese zouden krijgen, heb ik gevoeld, dat ik een verantwoordelijkheid aanvaardde, die ik toch eigenlijk niet kon dragen. Vandaar dat ik er toe gekomen ben in het wetsontwerp een waarborg te leggen, dat degenen, die krachtens de overgangsbepaling de bevoegdheid krijgen, ook inderdaad praktisch bevoegd zullen zijn. Ik betreur het aanbrenge van die wijziging dus niet. Daardoor zullen wel enkele personen, die er anders onder gevallen waren er buiten blijven, maar de reden van hun uitsluiting is alleen gelegen in het feit, dat niet gebleken is, dat zij praktisch bevoegd zijn.

Ten slotte moet ik antwoorden op de vraag, die de heer Boon mij gesteld heeft, of ik zou kunnen meegaan met het voorstel om den datum, waarop men de praktische bevoegdheid moet hebben uitgeoefend, niet te stellen op 1913, maar op 1920, het jaar van het bekende arrest van den Hoogen Raad, waarin mevrouw de Vries—Bruins een zoo schitterende omschrijving van prothese zal vinden, waarna zij gevraagd heeft.

Ik geloof, dat het niet noodig is tot 1920 te gaan. De ratio van dit wetsontwerp is geweest, dat men vóór 1913 gemeend heeft, dat men iets deed, wat men doen mocht. Ik zal met mejuffrouw Katz niet in een discussie treden over de vraag, of men zich daarbij vergiste, ik neem alleen aan, dat men toen te goeder trouw meende, dat men het doen mocht. Maar na 1913 was uitdrukkelijk in de wet neergelegd, dat het niet mocht. Wij hadden het arrest van 1920 niet noodig om dat te constateeren, want het stond uitdrukkelijk in de wet. Maar de gevallen, die zich voordeden, werden door de justitie niet vervolgd en daarom zeg ik, dat degenen, die het deden en het ook vóór 1913 gedaan hadden, onder deze bepaling moeten vallen, maar voor degenen, die er na 1913 mee begonnen zijn, wetende, dat het niet mocht, voor hen voel ik niet dezelfde gronden van billijkheid en tegen hun opneming bestaat het bezwaar, dat mejuffrouw Katz tegen het geheele ontwerp aanvoerde. Daarom zou ik voor mij er niet toe geneigd zijn een wijziging in het ontwerp aan te brengen om 1913 te veranderen in 1920.

Ten slotte zou ik nog een vraag willen stellen voor het geval het amendement zou worden aangenomen. Er staat:

„Zij, die voor 10 Juni 1913 de tandprothese zelfstandig toepasten...”

Het blijkt dus, dat mevrouw de Vries—Bruins, die mij vroeg, wat dat woord tandprothese beteekende, dit zelf wel wist, want zij heeft het in haar amendement gebruikt.

Mevrouw de Vries—Bruins: Neen, ik heb gevraagd wat u er onder verstaat en daarop heb ik geen antwoord gekregen.

De heer Aalberse, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid:

Waar nu in het oorspronkelijk wetsontwerp werd gesproken van beperkte tandprothese en in het gewijzigde wetsontwerp van volledige tandprothese, zou het misschien voorzichtiger zijn, wat toch ook de bedoeling is, wanneer hier ook werd gesproken van volledige tandprothese, opdat niet naderhand de vraag kan rijzen: wat is hier eigenlijk bedoeld? Wanneer men het gewijzigd wetsontwerp ziet en daarnaast het amendement, waarin alleen wordt gesproken van tandprothese, zou de vraag kunnen zijn: heeft mevrouw de Vries—Bruins daarmee iets minder bedoeld dan de Minister bedoelde met volledige tandprothese?

Ook naar mijn overtuiging kan tandprothese niet anders beteekenen dan volledige tandprothese. Dat is dus het geheele begrip, zooals ook blijkt uit het arrest van den Hoogen Raad van 1920: „Onder toepassing der tandprothese is te verstaan het verleenen van tandgeneeskundigen bijstand ten einde zieke of niet meer aanwezige tanden of kiezen te vervangen door kunsttanden of een kunstgebit, zoo noodig na het daarvoor geschikt maken van den mond der patiënt.”

Mevrouw de Vries—Bruins heeft gevraagd, wat ik verstond onder beperkte prothese. Alleen dit: het maken en inzetten van het gebit, dus het zuivere handwerk, terwijl ik onder „volledige tandprothese” versta het volkomen, volledig begrip, zooals de Hooge Raad dat nader heeft gedefinieerd.

De heer Dresselhuys: Mijnheer de Voorzitter! Ook na den Minister gehoord te hebben, moet ik zeggen, dat ik nog zeer weinig warm gestemd ben voor dit wetsontwerp. Het komt mij voor, dat de argumenten, door de Maatschappij van Geneeskunst en anderen aangevoerd, dat het wetsontwerp niet meer van dezen tijd is, veel waarheid bevatten, want het blijft toch een feit, dat ook bij dit wetsontwerp feitelijk onbevoegden de geneeskunst zullen uitoefenen.

Wanneer ik dit wetsontwerp misschien aanvaard, omdat er een grond van billijkheid in zit, dat een klein aantal personen, die reeds jaren de praktijk behoorlijk uitoefenen, na door den Minister onderzocht te zijn, daarmee voortgaan, en dus zeg: laten wij de billijkheid betrachten, waar het toch ten slotte niet zoo heel veel personen betreft, dan wil ik voor mij zelf de zekerheid hebben, dat ik den Minister goed begrepen heb in zijn uitlegging van art. 1, want daarin komen m.i. nog duisterheden voor.

Thans zegt de Minister, dat hij alleen die menschen wil toelaten, waarvan hij de waarborgen gekregen heeft, dat zij bekwaam zijn door hun verkregen opleiding.

Ben ik wel ingelicht, dan hebben de personen, die in aanmerking zouden kunnen komen om hun beroep voort te zetten, over het algemeen geen buitenlandsch diploma en zijn er slechts weinigen, die op grond van een valabel werkelijk buitenlandsch diploma voor 1913 in deze in aanmerking zouden kunnen komen.

En het bewijs, dat de Minister van hen vraagt, komt dus feitelijk

neer op een briefje van een tandarts, waar zij vroeger gewerkt hebben, misschien wel van een tandtechnicus.

Maar zulk een bewijs zullen ze allemaal wel hebben, want er zullen wel geen tandtechnici zijn, die vóór 1913 reeds werkten, of zij hebben hun vak ergens moeten leeren, en hij zal dus per se krijgen een bewijs van opleiding van zijn vroegeren meester.

Ik vraag mij af: welke onderscheidingen zal de Minister dan voortaan aanleggen; zal hij onderscheid maken op de woorden van dat briefje vóór 1913 of welke maatstaf zal hij aanleggen? Het komt mij voor, dat die op zich zelf vrij willekeurig en onjuist moet zijn, omdat voor mij veel minder weegt, welke opleiding de man gehad heeft vóór 1913 dan wel de wijze, waarop hij sinds 1913, en tegenwoordig vooral, zijn praktijk uitoefent.

Als de Minister alleen dien menschen die rechten geeft, waarvan hij de zekerheid heeft, dat zij door het goed uitoefenen jarenlang hunner praktijk waarborgen geven geen gevaar op te leveren, dan zou ik mij eerder hiermede kunnen verzoenen dan wanneer het broefje vóór 1913 een groote rol zou spelen, en ik vraag mij af, of de Minister de wijze, waarop de praktijk tot dusverre is uitgeoefend, al dan niet in aanmerking zal nemen. Dit staat niet met zooveel woorden in het wetsontwerp, hetwelk niets anders eischt dan het overleggen van het bewijs hunner opleiding, en de Minister zal, als hij daarover maar een voldoende indruk krijgt, het diploma van bekwaamheid moeten geven. Dat is voor mij per se te weinig.

Alleen als de Minister verklaart, dat het onderzoek verder zal gaan en dat hij op grond van verkregen behoorlijke inlichtingen, ook door zijn inspectie, tot de conclusie komt, dat voor betrekkelijk weinig menschen met lang gevestigde voorzichtig uitoefenende praktijk, alleen het diploma zal gegeven worden, dan zal ik, ondanks mijn onlust, voor deze zaak tot voorstemmen besluiten.

De argumenten, die hier overigens zijn aangevoerd, om een tandtechniker met zijn bedrijf te doen doorgaan, lijken mij weinig steekhoudend toe. Het argument, dat deze heeren goedkoopster kunnen zijn dan tandartsen, heeft in dit opzicht voor mij absoluut geen waarde, want in de eerste plaats heeft voor mij beteekenis de vraag, eischt dit de volksgezondheid, daargelaten dat ik volstrekt niet kan toegeven dat alle tandartsen zich aan dergelijke hooge tarieven schuldig zouden maken. Velen hunner zullen ongetwijfeld onvermogen en minvermogen gratis of tegen verlaagd tarief behandelen.

Mijnheer de Voorzitter! Dat de toestand zoo zou zijn, dat men door azetterij van de tandartsen onbevoegden zou moeten toelaten, lijkt mij allerminst gemotiveerd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik herhaal: hoewel met lange tanden, zou ik dit wetsontwerp eventueel aanvaarden op grond van het gevoel van billijkheid, maar alleen dan, wanneer ik de zekerheid van den Minister krijg, dat hij een zoodanig onderzoek zal instellen, dat niemand wordt toegelaten, van wien niet vaststaat, dat zijn praktijk van tegenwoordig aanleiding geeft hem als zoodanig te erkennen.

Zonder die uitdrukkelijke verzekering zal ik mijn stem aan dit wetsontwerp niet kunnen geven.

Mevrouw de Vries—Bruins: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou naar aanleiding van het gesprokene nog graag een enkel woord willen zeggen. Bij de gehouden besprekingen is mij nog meer dan vroeger duidelijk geworden, dat men onmogelijk kan aannemen, dat een tandtechnicus zoogenaamd de volledige prothese mag toepassen, zonder dat hij genoodzaakt wordt verder te gaan. Wanneer de tandtechnicus zich uitsluitend zal moeten bepalen tot het gereedmaken van den mond voor het gebit, dan zal bovendien het gevaar, dat hij uitsluitend zal gaan trekken en kunstgebitten leveren, veel en veel grooter worden.

Mijn groote bezwaar tegen het werken van den tandtechnicus, n.l. dat hij niet conserveerend werkt, is door den Minister vastgelegd, omdat hij zich aangesloten heeft bij het arrêst van den Hoogen Raad, waaruit blijkt, dat het voorbereiden van den mond en het maken en aanbrengen der prothese, uitsluitend het werk van den tandtechnicus is. Als de vijf of tien tandtechnici, die nu de bevoegdheid zullen krijgen, zich in den vervolge zullen moeten bepalen tot de tandvervangkunst, is hun werk veel beperkter geworden. Alle door hen verrichte conserveerende handelingen zullen in den vervolge strafbaar zijn. Dat volgt uit de woorden van den Minister. Ik heb van het begin af aan gezegd: wanneer men zich inderdaad beperkt tot de tandprothese, mag men het overige werk, waartoe de tandarts bevoegd is, niet meer toelaten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben geen tegenstander van deze tandtechnici, en ik ben er van overtuigd, dat mijn opvattingen veel meer in hun belang zijn, vooropgezet natuurlijk, dat mijn amendement goed wordt uitgevoerd. Ik heb geen enkele reden om te vermoeden, dat deze Minister dit laatste niet zou doen.

Wanneer het voorstel van den Minister wordt aangenomen, zal het gevolg zijn, dat die vijf of tien tandtechnici, waar het hier over gaat, voortaan niets anders meer zullen moge doen, dan de voorbereidende maatregelen nemen voor het aanbrengen van kunststanden of -gebitten. Al het andere zal voortaan verboden zijn.

Volgens mijn amendement zullen ze grootere bevoegdheid krijgen. Ik heb het ook niet in alle opzichten aangenaam gevonden dit amendement in te dienen. Ik heb het echter tegenover de groote kundigheden en de vaardigheid van deze personen billijk geacht.

Ik ben na al het gesprokene door de verdedigers van de tandtechnici en de woorden van den Minister er van overtuigd, dat alleen door aanneming van mijn amendement aan deze personen volledig recht zal worden gedaan. Bovendien is het mijn overtuiging, dat wij door aanstelling van de examencommissie betere waarborgen krijgen, welke ik in het belang van de volksgezondheid noodzakelijk acht. De waarborgen, die de Minister wil hebben, zijn nu door hem nog eens omschreven, maar zij zijn voor mij nog veel vager geworden. Ik heb

niet het minste vertrouwen, dat wij daardoor de zekerheid zullen hebben van een juiste selectie uit de tandtechnici, die wij noodig hebben.

De heer Dresselhuys zegt, dat de waarborgen door de opleiding alleen hem weinig zeggen, dat hij die ook wenscht uit de practijk. Maar wie zullen dat uitmaken? De patiënten? Dat geeft nog grootere moeilijkheden. De strekking van de opmerking van den heer Dresselhuys begrijp ik volkomen, maar het wil me voorkomen, dat de uitvoering van die gedachte geen moeilijke zal zijn. Ik geloof dan ook niet, dat de Minister in dezen aan den heer Dresselhuys een bevredigend antwoord kan geven.

Tot slot nog een enkel woord over den vorm van mijn amendement.

De Minister heeft gezegd, dat het beter zou zijn het te wijzigen in dien zin, dat er gesproken wordt van de volledige tandprothese. Ik geloof ook, dat dat juister is en verander mijn amendement dus in dien zin.

De heer Duys heeft nog eenige vriendelijke wenken gegeven en mij gewezen op een onjuistheid in mijn amendement, waarin hij gelijk heeft; ik heb hem dat persoonlijk ook al gezegd, dat ik volkomen bereid ben die kleinigheid in orde te brengen. Bij het drukken is die onjuistheid ontstaan. De bedoeling is, om de voorlaatste alinea direct achter de daaraan voorafgaande te zetten.

Aan de laatste invitatie van den heer Duys kan ik niet voldoen; hij zou willen, dat de examencommissie alleen een onderzoek zou instellen naar de technische kennis der personen in quaestie. Dan krijgen wij juist weer het begrip „tandtechnicus”, wat ik niet wil. Ik meen, dat dan dezen personen een grootere bevoegdheid kan worden gegeven, maar wil daarvoor natuurlijk ook behoorlijke waarborgen.

De heer Duys: Mijnheer de Voorzitter! Zooals ik in eersten termijn zeide, had ik het plan een subamendement in te dienen op het amendement van mevrouw de Vries—Bruins om het woord „practisch” in te voegen. Het amendement gaat wel verder dan hetgeen de Minister wil, maar aan den anderen kant geeft het ook de absolute zekerheid, dat geen enkele tandtechnicus eigenlijk komt tot hetgeen het amendement wil. Het is dus slechts een slag in de lucht. Ik heb echter mijn oor eens hier en daar te luisteren gelegd en daarbij is mij gebleken, dat het amendement-de Vries—Bruins in geen geval eenige kans heeft om te worden aangenomen. Ik kan dus de Kamer een stemming besparen door geen subamendement in te dienen, aangezien ik zelf toch, ook al mocht mijn subamendement zijn aangenomen, tegen het heele amendement zou stemmen.

De heer Schaper: Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft gezegd, dat ik het woord „onaanmemelijk” had uitgesproken. Ik bedoelde het ironisch, want hij weet ook wel, dat wij niet iets onaan-

nemelijk hebben te verklaren; dat doet alleen een Minister. Wij geven alleen, de Minister neemt al dan niet aan!

Ik heb echter ook gesproken van „voorshands”, omdat ik alsnog ten volle het hoor en wederhoor zou willen toepassen.

Wanneer men mij nu vraagt of ik bevredigd ben door de discussie over het amendement, dan moet ik zeggen: neen.

De heer Dresselhuys heeft met zeker *dédain* gesproken over het financieele argument en gezegd, dat het hem onverschillig is, of die tandtechnici goedkooper zouden zijn. Dat is te begrijpen van iemand, die een vertegenwoordiger is van de meest illustre en kapitalistische partij. Maar wij hebben hier ook rekening te houden met de groote massa, die niet altijd in staat en in de gelegenheid is om in een ziekenfonds te gaan. Er zijn een zeer groot aantal kleine lieden, die financieel zwak zijn, en het is, in het belang van de volksgezondheid, hoog tijd, dat meer jonge mannen en vrouwen ich toeleggen op de tandheekunde. Er zit een toekomst in.

Ik hoop, dat dit gevoeld en toegestemd wordt, zoodat wij ten bate van de volksgezondheid meer deskundigen op dit gebied krijgen, die tegen een billijker prijs de tandheekunde kunnen toepassen, zonder dat er sprake van is, dat zij in korten tijd schatrijk worden.

De Voorzitter: Mevrouw de Vries—Bruins heeft mij medegedeeld, dat in haar amendement het voor-voorlaatste lid eigenlijk met het voorlaatste lid één geheel moet vormen, zoodat het voorlaatste lid moet luiden:

„Wij behouden Ons voor, nadere voorschriften voor dat onderzoek te geven. Zij, die een verklaring bekomen, als bedoeld”, enz.

De heer Aalberse, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb alleen nog te antwoorden op de vraag, welke door den heer Dresselhuys gesteld is.

In het gewijzigd wetsontwerp wordt gesproken van de personen,

„die vóór 10 Juni 1913 de volledige tandprothese als beroep toepasten zonder de bevoegdheid tot uitoefening der tandheekunst te hebben verkregen en een opleiding hebben genoten, die naar het oordeel van Onzen met de uitvoering van deze wet belasten Minister waarborgt, dat zij bekwaam zijn voor de toepassing der volledige tandprothese.”

De geachte afgevaardigde vraagt nu, wat hier te verstaan is onder „opleiding”. Is de bedoeling, dat waarborgen getroffen worden, dat degenen, di ewerkelijk het diploma verworven hebben, voldoende theoretische en practische vóór studie gemaakt hebben, of zal de Minister genoegen nemen met een briefje van een tandarts, waarin te

kennen gegeven wordt, dat de betrokken persoon zoovele jaren bij hem practisch gewerkt heeft en daarbij voldaan heeft?

Ik kan antwoorden, dat in de eerste plaats gedacht is aan een diploma, maar ik kan mij voorstellen, dat nog op andere wijze zou kunnen blijken, dat iemand zonder diploma de vereischte practische bekwaamheid bezit. Ik kan mij echter niet voorstellen, dat dergelijk briefje alleen, tenzij het afkomstig was van iemand, die hier te lande dergelijke opleiding geeft, voldoende zou zijn om de overtuiging te cshenken, dat de man voldoende geschiktheid bezit.

De geachte afgevaardigde vroeg verder: wilt ge ook laten medetellen de wijze, waarop de praktijk sinds 1913 en ook daarvoor is uitgeoefend, of hij dat goed gedaan heeft of minder goed? Ik heb den nadruk gelegd op de opleiding en nu geloof ik, dat het logisch is, omdat al onze bevoegdheden, van medici, van advocaten, van notarissen, enz., op een bepaalde opleiding berusten, waarna men het diploma krijgt om daarna de bevoegdheid te krijgen, dat ook hier van de opleiding wordt gesproken. Maar waar wij nieh niet hebben een bepaald te omschrijven opleiding en het geval zich kan voordoen, dat er niet is een diploma, maar de man toch zegt: ik heb een behoorlijke opleiding genoten, daar kan een van de bewijzen, die hij dan overlegt, zijn de verwijzing naar zijn praktijk, dat hij zegt: onderzoek mijn praktijk maar. Ik ken er hier een, die minstens vijf, zes doctoren in zijn cliënteetele heeft, die, dat de man volle bevoegdheid heeft, dus aan den lijve hebben ondervonden.

Ik zou dus niet willen zeggen, dat ik alleen wil laten afwegen de wijze, waarop men de praktijk heeft uitgeoefend, maar wel, dat uit de wijze, waarop de praktijk wordt uitgeoefend, mede kan worden afgeleid, of de opleiding al dan niet behoorlijk geweest is. In zoover sta ik dus tusschen de twee denkbeelden in.

Aangezien de heer Duys het toegezegde subamendement niet heeft ingediend, behoeft ik daarover het woord niet te voeren. Ik zou anders alleen gezegd hebben, dat het amendement met die toevoeging nog minder dan zonder dat subamendement voor mij te aanvaarden zou zijn geweest.

De Voorzitter: Ik verzoek thans de Commissie van Rapporteurs haar oordeel over het gewijzigd amendement te willen mededeelen.

De heer Ebels, lid van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De aanwezige leden der Commissie van Rapporteurs zijn eenparig van oordeel, dat het gewijzigd amendement niet moet worden aangenomen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De Voorzitter: Ik deel nog mede, dat de heeren Staalman

en van der Waerden mij hebben doen weten, dat zij verhinderd waren de vergadering verder bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

Het gewijzigd amendement van mevrouw de Vries—Bruins c.s. wordt met 56 tegen 11 stemmen verworpen.

Tegen hebben gestemd de heeren Dresselhuys, van Rijzewijk, K. ter Laan, Hiemstra, Kleerekoper, van Voorst tot Voorst, Smeenk, Snoeck Henkemans, Kuiper, mejuffrouw Westerman, de heeren Ter Hall, van Braambeek, Fruytier, Lovink, Knigge, Hermans, Boon, Zijlstra, Fleskens, Wintermans, Engels, Feber, Schouten, Bomans, van der Molen, Gerhard, Bakker, Krijger, van Schaik, van de Bilt, Scheurer, Ament, Tilanus, Beumer, Ebels, Bulten, Schaper, Rutgers van Rozenburg mevrouw Bronsveld—Vitranga, de heeren Duys, Visscher, Heukels, Leenstra, Duymaer van Twist, Marchant, Loerakker, Keteelaar, van Zadelhoff, Colijn, Oud, Rutton, Bongaerts, Deckers, mevrouw Bakker—Nort, de heer Nolens en de Voorzitter.

Vóór hebben gestemd de heeren Albarda, IJzerman, Wijkamp, mejuffrouw Groeneweg, de heeren van Sasse van Ysselt, Vliegen, mejuffrouw Katz, mevrouw de Vries—Bruins, de heeren van Rappard, Sannes en van Gijn.

Het Eenig artikel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De beweegreden van het ontwerp van wet wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het ontwerp van wet wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Mevrouw de Vries—Bruins en de heer van Gijn hebben mij medegedeeld, dat zij, indien het ontwerp van wet in stemming zou zijn gebracht, tegen zouden hebben gestemd.

AFSCHRIJF ADRES INZAKE HET
ONTWERP TECHNIKERS - WET

Aan

de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Geven met verschuldigden eerbied te kennen, G. B. Neering, Amsterdam, Ijseltstraat 1 en W. M. N. v. Hamond, Rotterdam, respectievelijk voorzitter en secretaris van de Nederlandsche Tandtechnische Vereniging, laatselijk goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 12 Juli 1921, St. Crt. No. 45, ten deze domicilie kiezende ten huizen van den voorzitter,

dat zij hebben kennis genomen van de Memorie van Antwoord en de Nota van wijziging No. 153 betreffende de wijziging van de wet van 24 Juni 1876 Staatsblad No. 117 houdende regeling van de voorwaarden tot verkrijging der afzonderlijke bevoegdheid tot uitoefening der tandheelkunst zooals deze wet laatstelijk is gewijzigd.

dat zij tot hun leedwezen constateeren dat Zijne Excellentie de opvatting handhaaft om aan een minimaal klein gedeelte van de in Nederland werkende tandtechnici bepaalde tandtechnische handelingen toe te staan.

dat naar hunne meening de thans voorgestelde wetswijziging voor het overgrootste deel der Nederlandsche tandtechnici een grove onbillijkheid inhoud.

dat het toch nimmer de bedoeling van den wetgever kan zijn een dusgenaamde onbillijkheid te scheppen.

Daarom wijzen zij er op dat wil men een wettelijke regeling in het leven roepen voor de tandtechnici deze regeling moet gelden voor alle Nederlandsche tandtechnikers.

Reden waarom zij met den meesten aandrang Uw College verzoeken het daarheen te willen leiden dat alsnog voor tandtechnici een Staatsopleiding met een daaraan verbonden diploma zal worden ingesteld waardoor het beroep van tandtechnici wettelijk zal zijn geregeld.

Uwe Kamer eerbiedig verzoekende bovenstaande in Uwe welwillende aandacht te willen nemen,

't Welke doende met verschuldigden eerbied en hoogachting van Uwe Kamer

de dw. dn.

(w.g.) G. B. NEERING, Voorzitter.

(w.g.) W. M. N. v. HAMOND, Secretaris.

Amsterdam, 21 Maart 1925.